

2447

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Μ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

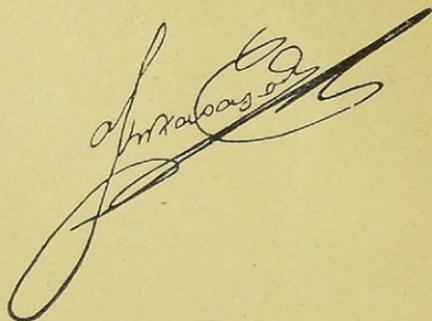

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ: ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ

ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 60 - ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

1937

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is slanted upwards from left to right. It appears to read 'Θεοδ. Α. Κουκούζας'.

Τύποις —
ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΖΑΣ
— Πάτριαι

1447

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. Ο ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ Πλάτων, υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς Περικτιόνης, ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ ἔτος 427 π. Χ. Ὁ πατὴρ του ἦτο ἀπόγονος τοῦ Κόδρου, ἡ δὲ μήτηρ του εἴλκε τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ Σόλωνος. Τὸ ἀρχικὸν ὄνομά του λέγεται ὅτι ἦτο Ἀριστοκλῆς, Πλάτων δὲ ὠνομάσθη κατόπιν, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον.

Τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν διήλθεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιπετειῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἱστορικοῦ δράματος, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Ἑλληνισμὸς ἀνέπτυξεν ἔκτακτον καὶ πολύμορφον ζωτικότητα. Ἦκμαζε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἀθήναις τὸ δράμα καὶ ἡ πολιτικὴ ῥητορικὴ, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου διὰ τοῦ Σωκράτους ἠνοίγοντο νέοι δρόμοι εἰς τὴν φιλοσοφίαν, αἱ δὲ καλαὶ τέχναι εἶχον φθάσει εἰς μεγίστην ἀνάπτυξιν. Εἰς τοιαύτην πόλιν καὶ ἐποχὴν γεννηθεὶς ὁ Πλάτων καὶ ἀπὸ τοιούτους γονεῖς ἔλαβε τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν, ἥτις ἤρμοζεν εἰς τὴν εὐγενῆ του καταγωγὴν. Εἰς πολὺ μικρὰν ἡλικίαν εἶχεν ἀρχίσει νὰ γράφῃ ὠραῖα ἐπιγράμματα καὶ ἐφιλοδόξησε νὰ γίνῃ ποιητὴς τραγωδιῶν. Ἐδιδάχθη μουσικὴν καὶ μαθηματικά, προσέτι δὲ ἐγνώρισε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἡρακλείτου καὶ ἐφαίνετο κατὰ τὴν πρώτην του νεότητα τύπος λαμπροῦ Ἀθηναίου ἀριστοκρατικοῦ, ὁ ὁποῖος παρεῖχε πολλὰς ἐλπίδας νὰ διακριθῆ, ἂν ἤθελεν

ἀποβλέπει εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Πολὺ ὅμως ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἤσκησεν ὀριστικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς μελλούσης πνευματικῆς του ἀσχολίας καὶ τοῦ σταδίου του ἢ γνωριμία του μετὰ τοῦ Σωκράτους, τὸν ὁποῖον συνήνητησε μόλις εἰκοσαέτης τὴν ἡλικίαν καὶ κατετάχθη καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν φιλαρέσκων νέων, οἱ ὁποῖοι ἠσθάνοντο μεγάλην εὐχαρίστησιν παρακολουθοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ γέροντος φιλοσόφου γελοιοποίησιν τῶν διακρινομένων ὡς σπουδαίων. Ἐκτοτε ἐπεδόθη ὀριστικῶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἀφοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν κατέκαυσε τὰ ποιητικὰ του δοκίμια, ἀπέβη δὲ εἷς ἐκ τῶν ἐπιμελεστάτων καὶ προσφιλεστάτων μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, πλησίον τοῦ ὁποῖου ἐμαθήτευσεν ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη θαυμάζων καὶ τιμῶν τὸν μέγαν διδάσκαλον καὶ παραμείνας ἀφοσιωμένος εἰς αὐτὸν μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του.

Ἡ ἀφοσίωσις ὅμως καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν διδάσκαλόν του οὐδόλως ἀπέτρεψαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων ἄλλων φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ τὴν σύγκρισιν καὶ παραβολὴν αὐτῶν πρὸς τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν ἐτροποποίησε καὶ συνεπλήρωσεν.

Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου του μετέβη μετ' ἄλλων Σωκρατικῶν εἰς τὰ Μέγαρα πρὸς τὸν Εὐκλείδην, ὅπου λεπτομερῶς ἐδίδαχθη τὴν Ἑλεατικὴν καὶ τὴν Μεγαρικὴν φιλοσοφίαν. Μετὰ ταῦτα λέγεται ὅτι ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἔμαθε τὰς θρησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς θεωρίας τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων καὶ εἰς τὴν Κυρήνην, ὅπου ἤκουσε τὸν περίφημον μαθηματικὸν Θεόδωρον, φίλον τοῦ Σωκράτους. Τέλος κατὰ τὸ ἔτος 388 π. Χ., κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του καὶ θερμοῦ θαυμαστοῦ του Δίωνος, μετέβη εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ὅπου ἐγνώρισε τὸ Πυθαγόρειον σύστημα, συνῆψε δὲ σχέσεις μετὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασε νὰ μεταβάλλῃ εἰς φιλόσοφον ἡγεμόνα. Ἡ παρρησία ὅμως, τὴν ὁποίαν ὡς Ἀθηναῖος μετεχειρίζετο περὶ τῶν

πολιτικῶν πραγμάτων, κατέστησεν αὐτὸν μισητὸν παρὰ τῷ γέροντι τυράνῳ, ὅστις τὸν ἐδέσμευσε καὶ τὸν ἐχάρισεν, ὡς λέγεται, εἰς Σπαρτιάτην τινά, ὁ ὁποῖος τὸν ἐπώλησεν ὡς δοῦλον ἐν Αἰγίνῃ. Ἐκεῖ κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Κυρηναῖος Ἀννίκερις, ἀφοῦ ἠγόρασε τὸν Πλάτωνα, ἠλευθέρωσεν αὐτόν, χωρὶς νὰ δεχθῆ τὴν ἀμοιβήν, τὴν ὁποῖαν προσέφερον οἱ φίλοι του· οὗτοι δὲ ἐχρησιμοποίησαν τὰ χρήματα διὰ τὴν ἀγορὰν χάριν τοῦ φιλοσόφου οἰκίας καὶ κήπου, πλησίον τοῦ γυμνασίου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὸν ἥρωα Ἀκάδημον, ὀλίγον δυτικώτερον τοῦ Κολωνοῦ, διὰ νὰ διδάσκῃ ἐκεῖ.

Οὕτως ἰδρύθη ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πλάτωνος, ἡ ἐκ τοῦ τόπου ὀνομασθεῖσα Ἀκαδημία, εἰς τὴν ὁποῖαν πλεῖστοι προσήρχοντο μακρόθεν καὶ ἐδιδάσκοντο μαθηματικά, ἀστρονομίαν, ἄλλας γνώσεις φυσικὰς καὶ φιλοσοφίαν, διότι ἡ φήμη τοῦ νέου φιλοσόφου καὶ τῆς νέας σχολῆς ταχύτατα εἶχε διαδοθῆ ἀνὰ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον. Μαθητὴς του ὑπῆρξε καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης.

Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὁ Πλάτων ἐδίδασκεν ἐπὶ τεσσαράκοντα δύο ὀλόκληρα ἔτη διακόψας μόνον δις τὴν διδασκαλίαν του, ὅτε κατὰ πρόσκλησιν πάλιν τοῦ Δίωνος μετέβη εἰς Σικελίαν μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θ' ἀνεδείκνυε φιλόσοφον βασιλέα τὸν Διονύσιον τὸν β., ἀλλὰ καὶ τὰς δύο φορὰς ἐπῆλθε ψυχρότης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τυράννου καὶ μόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον διὰ τῆς βοήθειας τῶν ἐν Τάραντι Πυθαγορείων.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας δὲν ἀπεδήμησε πλέον, ἀλλὰ διέμεινεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διδάσκων καὶ συγγράφων μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν μέσῳ πλήθους διακεκριμένων μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν ἀπεριόριστον ἀγάπην, σέβας καὶ θαυμασμόν.

Εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἀκμαιότατος τὸν νοῦν καὶ ἀδιαλείπτως ἐργαζόμενος, ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 347 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Κεραμεικῷ πλησίον τῆς Ἀκαδημείας του.

Β'. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν ὁ ἑξοχώτατος πάντων τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, καὶ ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς φιλόσοφος, καὶ εἷς τῶν ἀρίστων συγγραφέων καὶ λογοτεχνῶν τῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀποκλειστικῶς μετεχειρίζετο τὴν συζητητικὴν καὶ διαλεκτικὴν μέθοδον κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου του, ταύτην δὲ μετεχειρίσθη καὶ εἰς τὰ συγγράμματά του, τὰ ὁποῖα, ἀνερχόμενα εἰς τριάκοντα ἕξ, εἶναι ὅλα διάλογοι, πλὴν τῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους, καὶ διακρίνονται διὰ τὴν λεπτὴν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτήρων, τὴν δραματικὴν περιγραφὴν, τὴν εὐστοχον ἀνάπτυξιν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν τελείαν οἰκονομίαν τοῦ θέματος.

Εἰς ὅλους τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους τὸ κύριον πρόσωπον τῆς συζητήσεως εἶναι ὁ Σωκράτης, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδει ὅλας τὰς φιλοσοφικὰς του ἐρεῦνας καὶ ἰδέας καὶ τὸν ὁποῖον δικαίως προτιμᾷ, διότι εἰς τὸν διδάσκαλόν του εὗρισκε τὸν ἰδανικὸν τύπον τῆς φιλοσοφίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς τελείωσιν τοῦ πραγματικοῦ βίου. Ἐπιγράφονται δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος ἕκ τινος τῶν διαλεγομένων προσώπων, π.χ. Γοργίας, Πρωταγόρας, Κρίτων, Ἀλκιβιάδης, Φαίδων κ.λ.π. Τρεῖς δὲ μόνον ἕκ τῶν διαλόγων ἔχουν τὴν ἐπιγραφὴν ἕκ τοῦ περιεχομένου, τὸ Συμπόσιον, ἡ Πολιτεία καὶ οἱ Νόμοι.

Πλὴν τῶν διαλόγων σφύζονται καὶ τινες ἐπιστολαὶ καὶ Ὅροι, δηλαδὴ ὀρισμοὶ τινος τοῦ Πλάτωνος.

Ὑποστηρίζεται ὅτι ἕκ τῶν γνωστῶν γνησίων συγγραμμάτων του οὐδὲν ἐχάθη. Τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ εὐλαβείας ἐμελετῶντο τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου τούτου φιλοσόφου.

Γ. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ὁ Σωκράτης, υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς Φαιναρέτης, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 470 π. Χ. Οἱ γονεῖς του ἦσαν ἀσήμαντοι ἄνθρωποι. Ὁ μὲν πατὴρ του ἦτο ἄσημος λιθοξόος, ἡ δὲ μήτηρ του ἦσκε τὸ ἐπάγγελμα τῆς μαίας. Κατὰ τὴν νεαράν του ἡλικίαν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ πατρὸς του τὴν γλυπτικὴν καὶ εἶχεν ἀποκτήσει πολλὴν δεξιότητα εἰς τὴν τέχνην ταύτην. Πολὺ ἐνωρὶς ὅμως ἐγκατέλειπε τὴν πατρικὴν τέχνην, διότι εἶχε φυσικὴν κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ ἐπεδόθη εἰς φιλοσοφικὰς μελέτας, ἀφιερῶσας ὀλόκληρον τὸν βίον του, διὰ νὰ μορφώσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀρετὴν. Διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς παλαιστράς, εἰς τὰ γυμνάσια καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὅλως ἀφιλοκερδῶς συνεζήτει περὶ διαφόρων ἠθικῶν, θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν ζητημάτων. Περισσότερον ἀνεστρέφετο καὶ συνεζήτει μετὰ τῶν νέων, τοὺς ὁποίους προσεῖλκυε διὰ τῆς διαλεκτικῆς του ἰκανότητος, τοῦ ἠθικοῦ του χαρακτήρος καὶ τῆς λεπτότητος καὶ πρωτοτυπίας, ἣτις διέκρινε τὸ πνευμὰ του. Ἔζη βίον ἀδιακόπου ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἐρεύνης ἐσκεπάζων τὴν ζωὴν ἐντελῶς καὶ γυμνῶς καὶ ὀμιλῶν πάντοτε ἀνυποκρίτως περὶ τῶν ἐνδομύχων του αἰσθημάτων. Ἄλλοτε ἦτο ἀμίμητος εὐθυμολόγος καὶ ἄλλοτε ἀνεκφράστως σοβαρὸς· πάντοτε ὅμως πρωτότυπος καὶ ἐντελῶς ἀπροσποίητος. Καίτοι πτωχὸς σπανίως ἐδέχετο τὰ δῶρα τῶν πλουσίων φίλων του. Ἐγνώριζεν ἀρκετὴν ποίησιν, εἶχε παραμελήσει τὴν καλλιτεχνίαν καὶ ἦτο ψυχρὸς πρὸς τὴν πολιτικὴν, μολοντί ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας. Οὐδέποτε ἐταξίδευσεν εἰς τὴν ζωὴν του. Εἰς δὲ τὰς ἐκστρατείας εἶχε δειχθῆ ἀτρόμητος πολεμιστής.

Αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Σωκράτους εἶναι γνωσταί

ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν μαθητῶν του Ξενοφῶντος καὶ Πλάτωνος, διότι αὐτὸς οὐδὲν ἔγραψε. Διέφερε δὲ ὄχι μόνον τῶν προγενεστέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν συγχρόνων του φιλοσόφων καὶ κατὰ τὰ θέματα καὶ κατὰ τὴν μέθοδον τῆς φιλοσοφίας του, ἥτις δὲν ἐξετάζει τὴν φύσιν καὶ τὰς διαφοροὺς κοσμογονικὰς θεωρίας, ὅπως ἡ φιλοσοφία τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς ιδιότητας αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Σωκράτην πᾶσα πρᾶξις τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν γνῶσιν. Διὰ ν' ἀποκτήσωμεν ὅμως ὀρθὴν γνῶσιν πράγματός τινος, πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσωμεν εἶναι ὅθεν ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν τὸ γνωρίζομεν. Τὸ «οὐδὲν οἶδα» εἶχε λοιπὸν ὡς ἀφετηρίαν ὁ Σωκράτης καὶ ἐδίδασκεν ὅτι πρὸ πάσης ἄλλης γνώσεως ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἀνακηρύξας οὕτω τὸ «γνώθι σαυτὸν» ὡς πρώτιστον δόγμα τῆς φιλοσοφίας του. Ὡς πηγὴν πάσης ἀρετῆς ἐθεώρει τὴν γνῶσιν καὶ ἔλεγεν ὅτι πᾶσα κακία ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς καὶ τὴν αἰτίαν τῆς εἰς τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν ἀμάθειαν καὶ ὅτι ἐπομένως ἐν γνώσει καὶ «ἐκὼν οὐδεὶς ἀμαρτάνει». Ἐνόμιζε δηλαδὴ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μόρφωσιν ἠθικῆς ζωῆς κατόπιν ἀληθοῦς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ κύριον ἔργον ὄλου τοῦ βίου του ὑπῆρξεν ἡ ἐξέτασις τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μία διαρκὴς προσπάθεια πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν. Ἦσθάνετο ἀνυπόκριτον σεβασμὸν καὶ ἄπειρον θαυμασμὸν πρὸς τὸν δημιουργὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σύμπαντος, διότι ἔχων συμπύξει τοὺς θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ πλῆθος ἐπίστευεν, εἰς μίαν θεότητα ἐθεώρει ὅτι αὕτη εἶχε πλάσει τὸν κόσμον ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς πᾶσαν δὲ πρᾶξιν του ὠδηγεῖτο καὶ ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς ἐνδομύχου φωνῆς τῆς συνειδήσεώς του, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει **δαίμονιον** καὶ ἀπὸ τὰς ὑποδείξεις καὶ ὁδηγίας τῆς ὁποίας οὐδὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἀποσπάσῃ.

Διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν ἄλλων καὶ

διὰ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθείας μετεχειρίζετο τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει **μ α ι ε υ τ ι κ ῆ ν**, διότι ὠμοίαζε μὲ τὸ ἐπάγγελμα τῆς μητρὸς του. Ἐπισκεπτόμενος καθ' ἑκάστην τὰ μέρη τῆς πόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσύχναζον πολλοὶ πολῖται καὶ πρὸ πάντων νέοι, ἀπηυθύνετο πρὸς ὄλους, κυρίως ὁμῶς πρὸς τοὺς σοφιστὰς τοὺς «οἰομένους τι εἶναι» καὶ «δοκοῦντάς τι εἶδέναι» καὶ ὡς ἔργον ἔχοντας νὰ διδάσκουν ἀντὶ χρημάτων πᾶσαν γνῶσιν καὶ σοφίαν καὶ προσποιούμενος ὅτι δὲν ἐγνώριζεν, ὅσα ἐκεῖνοι ἰσχυρίζοντο ὅτι ἐγνώριζον, ἐζήτηι ἀπὸ αὐτοὺς νὰ μάθῃ. Ἀποδεχόμενος δὲ καθ' ἀρχὰς ὡς ἀληθεῖς τὰς ἀποκρίσεις τῶν καὶ προσποιούμενος ὅτι ἐθαύμαζεν αὐτοὺς προεχώρει εἰς τὴν συζήτησιν καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ φθάνουν εἰς ἄτοπα συμπεράσματα καὶ νὰ ὁμολογοῦν ὅτι δὲν ἐγνώριζον, ὅσα ἐνόμιζον ὅτι γινώριζον. Αὕτη ἦτο ἡ περίφημος **Σωκρατικὴ εἰρωνεία**.

Μετὰ τριακονταετῆ σχεδὸν διδασκαλίαν ὁ Σωκράτης παρεξηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαθῶν, οἵτινες συνεταύτιζον τὰς ἐνεργείας του πρὸς τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐνεργείας τῶν σοφιστῶν, ἔγινε θῦμα ἐχθρικοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη καθ' αὐτοῦ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας του ἐμποδίζει τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀρχαίων ἠθῶν καὶ τῆς ἀρχαίας ἀγωγῆς τῶν πολιτῶν. Εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ρεύματος αὐτοῦ συνετέλεσαν οἱ σοφισταί, τῶν ὁποίων τὰς ὀλεθρίας θεωρίας κατεπολέμει ὁ Σωκράτης, καὶ οἱ δημοκρατικοί, οἵτινες διὰ διαφόρους λόγους ἐθεώρησαν τὸν Σωκράτην ἐχθρὸν τῆς δημοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ὁ γέρον σοφὸς κατηγορήθη ὑπὸ τοῦ Μελήτου, τοῦ Λύκωνος καὶ τοῦ Ἀνύτου ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως, ὅτι θέλει νὰ εἰσαγάγῃ νέους θεοὺς καὶ ὅτι διαφθείρει τοὺς νέους.

Πολλοὶ λόγοι συνετέλεσαν νὰ γίνον πιστευταὶ αἱ κατηγορίαι αὗται καὶ οὕτως ὁ Σωκράτης μετὰ τὴν ἀγέρωχον ἀπολογίαν του, ἣ ὁποία ἐξώργισε τοὺς δικαστὰς, κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του εἰς τὸν διὰ κωνείου θάνατον ὡς ἄσεβδῶν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ διαφθεῖρων τοὺς

νέους τῆς πατρίδος του αὐτός, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ δικαιοτάτος, εὐσεβέστατος καὶ ὠφελιμώτατος τῶν συγχρόνων του Ἀθηναίων.

Ἀπέθανεν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ πίων ἀτάραχος τὸ κώνειον κατὰ τὸ ἔτος 399 π. Χ.

Δ'. Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ

Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορία ἦτο ἔγκλημα θρησκευτικόν, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται «γ ρ α φ ῆ ἄ σ ε β ε ἰ α ς» κατὰ τὴν δικαστικὴν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπεδόθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μελήτου εἰς τὸν ἄρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο τὰ τοιαύτης φύσεως ἀδικήματα, διὰ τὴν προανάκρισιν καὶ τὴν περαιτέρω διεκπεραίωσιν αὐτῆς. Ὁ βασιλεὺς εἰς ὠρισμένην ἡμέραν ἐκάλεσε τὸν Σωκράτην καὶ τοὺς κατηγοροὺς του, κατὰ τὴν ἀκολουθουμένην εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις διαδικασίαν, διὰ νὰ γίνῃ ἡ λεγομένη δ ι ω μ ο σ ῖ α ἢ ἄ ν τ ω μ ο σ ῖ α. Κατὰ ταύτην ὁ κατηγορούμενος ἐλάμβανε γνώσιν τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ἐνώπιον τοῦ κατηγοροῦ του, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ βασιλέως μία ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ τῶν ἀντιδίκων καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῆς ὁ μὲν κατήγορος ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως τὴν κατηγορίαν του καὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ὑποστηρίξῃ ταύτην ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἀπέκρουεν ἐνόρκως τὴν κατηγορίαν καὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, διὰ ν' ἀπολογηθῇ.

Μετὰ τὴν διαδικασίαν ταύτην καὶ τὸ πέρασ τῆς ἀνακρίσεως ὁ μὲν Σωκράτης ἔμεινεν ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης, ἡ δὲ ὑπόθεσις παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἡ λ ι α ῖ α ς.

Τὸ δικαστήριον τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐξ ἑξακισχιλίων πολιτῶν, κληρουμένων κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἑξακοσίων ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Οἱ κληρούμενοι δικασταὶ ὠρκίζοντο τὸν δικαστικὸν ὄρκον, μετὰ δὲ τὴν κλήρωσιν διη-

ροῦντο εἰς δέκα τμήματα οὐχὶ κατὰ φυλάς, ἀλλὰ πάλιν διὰ κλήρου. Ἐκαστον τμήμα ἐπομένως ἀπετελεῖτο ἐξ ἐξακοσίων δικαστῶν. Εἰς ἐκάστην δίκην παρίσταντο 501 δικασταί, οἱ δὲ πλεονάζοντες ἐλαμβάνοντο ὡς ἀναπληρωταὶ τῶν ἀπόντων.

Κατὰ τὸν νόμον οἱ διάδικοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ ἴδιοι νὰ ὀμιλήσουν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπως ἠδύνατο ἕκαστος, διότι οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ῥήτορες θὰ ἠδύνατο ἴσως μὲ τὴν ρητορικὴν τῶν δεινότητων νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς δικαστάς. Διὰ τοῦτο προέκυψαν οἱ λογογράφοι, οἵτινες ἐπὶ μισθῷ συνέθετον λόγους δικανικοὺς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, οὗτοι δὲ ἐξεμάνθανον καὶ ἀπήγγελλον αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον ἀπὸ μνήμης.

Ἐνῶ ὅμως ἐπλησίαζεν ἡ ἡμέρα τῆς δίκης του, ὁ Σωκράτης οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδε, διότι ἐπίστευεν ἀκραδάντως ὅτι οὐδεμίαν ἀδικίαν εἶχε ποτε διαπράξει. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδόλως ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀπολογίας του. Ὅτε δὲ οἱ μαθηταὶ του ἀνησυχοῦντες παρῶτρυνον αὐτὸν νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς ἀπολογίας του, ἀπήντησεν ὅτι καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του περὶ αὐτοῦ καὶ μόνον ἐσκέπτετο, τί δηλαδὴ νὰ ἀπολογηθῆ, ἂν ποτε κατηγορεῖτο ὡς ἀδικῶν· διότι οὐδὲν ἄλλο ἔκαμε παρὰ νὰ ἐρευνᾷ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα, καὶ τὰ μὲν δίκαια νὰ πράττη, τὰ δὲ ἄδικα ν' ἀποφεύγῃ, «ἦν περ νομίζει καλλίστην μελέτην ἀπολογίας εἶναι». Ἀπέρριψεν ἐπίσης τὴν ἀπολογία, τὴν ὁποίαν μετὰ τέχνης καὶ πειστικότητος ρητορικῆς εἶχε προπαρασκευάσει χάριν αὐτοῦ ὁ Λυσίας εὐρών αὐτὴν ἀναξίαν ἑαυτοῦ καὶ προὔτιμησε νὰ ἀποθάνῃ ὡς Σωκράτης παρὰ νὰ διασωθῆ ὡς Λυσίας.

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἀσφαλῶς προεμελέτησε τὰ κεφάλαια τῆς ἀπολογίας του. Δὲν ἠθέλησε μόνον νὰ καταστρώσῃ ἔντεχνον ἀπολογία, τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ προμελετήσῃ καὶ νὰ ἀπαγγείλῃ ἀπὸ μνήμης ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ διάφορα ἄλλα μέσα ὑπερασπίσεως.

Ἡ δίκη τοῦ Σωκράτους ἦτο «ἀγὼν τιμητός»,

δηλαδή δίκη διὰ τὴν ὁποίαν ὁ νόμος δὲν προέβλεπεν ὠρισμένην ποινήν. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ κατηγορὸς ἐν τῇ γραφῇ ἀνέφερε καὶ τὴν ποινήν, τῆς ὁποίας ἐθεώρει ἄξιον τὸν κατηγορούμενον. Οὕτως, ἡ κατηγορία τοῦ Σωκράτους εἶχε τὴν ἐξῆς διατύπωσιν: « Ἄδικεῖ Σωκράτης, οὐς μὲν ἢ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος· ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων· τίμημα θάνατος ». Ἐὰν ἡ πρώτη ψηφοφορία τοῦ δικαστηρίου ἦτο καταδικαστική, ἤρχιζεν ἡ διαδικασία περὶ ὀρισμοῦ τῆς ποινῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κατηγορούμενος εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀντιπροτείνῃ δι' ἑαυτὸν ἄλλην ποινήν. Τὸ δικαστήριον ἀπεφάσιζε, ποία ἐκ τῶν δύο προτεινομένων ποινῶν ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν κατηγορούμενον, δὲν εἶναι δὲ γνωστόν, ἂν τὸ αὐτὸ δικαστήριον εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ ποινήν διάφορον τῶν προτεινομένων.

Ἐνεκα τούτου ἀκριβῶς ἡ Πλατωνικὴ Ἀπολογία σύγκριται ἐκ τριῶν λόγων· ἐκ τῆς κυρίως ἀπολογίας (κεφ. 1—24), ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει καθαρῶς συκοφαντικὰς καὶ ἀβασίμους τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος μετὰ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν (κεφ. 25—28), διὰ τοῦ ὁποίου ἀντιπροτείνει ἄλλην ποινήν καὶ ἐκ τοῦ ἐπιλόγου (κεφ. 29—33), ὅστις εἶναι προσλαλιά τοῦ Σωκράτους, τὴν ὁποίαν οὗτος, μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς καταδίκης του εἰς θάνατον, ἀπευθύνει πρὸς τοὺς δικαστὰς καὶ ἥτις ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὸ κύκνειον ᾄσμα αὐτοῦ.

Ἡ Ἀπολογία εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας γνήσιον ἔργον τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καταφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως νὰ ἀποδώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν πιστότερον τοὺς λόγους τοῦ διδασκάλου του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

I. Η ΚΥΡΙΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Κεφ. Α΄.

“Ο τι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ’ οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ’ αὐτῶν ὀλίγου ἑμαυτοῦ ἐπελαθόμεν’ οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. Καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι. Μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ’ ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν. Τὸ γὰρ μὴ αἰσχυρῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ’ ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μὴδ’ ὅπωςτιοῦν φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν τάληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τούτους εἶναι ῥήτωρ. Οὗτοι μὲν οὖν, ὡσπερ ἐγὼ λέγω, ἢ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ’ ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιπημένους γε λόγους, ὡσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν, οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλὰ ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρέποι, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικίᾳ ὡσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. Καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ πάριεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούητέ μου ἀπολογουμένου, δι’ ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μῆτε θαυμάζειν μῆτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα.” Ἐχει γὰρ οὕτως. Νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγωνῶς

έβδομήκοντα· άτεχνώς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως. Ὡσπερ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγγανον ὦν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἔτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι, δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἔαν· ἴσως μὲν γὰρ χείρων, ἴσως δὲ βελτίων ἄν εἴῃ· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μὴ· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετὴ, ρήτορος δὲ τάληθῃ λέγειν.

Κεφ. Β'.

Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογίασθαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρώτους κατηγοροὺς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους· ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι, πολλὰ ἤδη ἔτη, καὶ οὐδὲν ἀληθὲς λέγοντες· οὐς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἔπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ, οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης, σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν. Οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶν μοι κατήγοροι· οἱ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. Ἐπειτὰ εἰσὶν οὗτοι οἱ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἧ ἄν μάλιστα ἐπιστεύσατε, παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μειράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. Ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμωδιοποιὸς τυγχάνει ὦν· ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ'

ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενον τε καὶ ἐλέγχοντα μηδενὸς ἀποκρινομένου. Ἄξιώσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου τοὺς κατηγοροὺς γεγονέναι, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω, καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. Εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. Βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον. Οἴμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πᾶνυ με λανθάνει οἷόν ἐστιν. Ὅμως δὲ τοῦτο μὲν ἴτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

Κεφ. Γ'.

Ἄναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἧ δὴ καὶ πιστεύων Μελήτος με ἐγράψατο τὴν γραφὴν ταύτην. Εἶεν· τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· «Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεται τὰ ζητῶν τὰ τε ὑπὸ γῆς καὶ τὰ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων». Τοιαύτη τίς ἐστὶ ταῦτα γὰρ ἐωρᾶτε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαίω. Καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστι, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύτας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστιν. Μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν

τούς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξίῳ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοί εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων γνώσεσθε, ὅτι τοιαῦτ' ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

Κεφ. Δ'.

Ἄλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδέ γ' εἴ τις ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. Ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἴη παιδεύειν ἀνθρώπους, ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος. Τούτων γὰρ ἕκαστος, ὃ ἄνδρες, οἶός τ' ἐστίν, ἰὼν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων, τοὺς νέους, οἷς ἕξεσι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πείθουσι τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας σφίσιν ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. Ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἡσθόμην ἐπιδημοῦντα· ἔτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλίᾳ τῷ Ἰππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην—ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε—«ὦ Καλλία, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μὲν σου τῷ υἱέε πῶλῳ ἢ μύσχω ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσῃν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῷ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτήσιν. Ἔστι τις, ἔφην ἐγώ, ἢ οὐ;—Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.—Τίς, ἦν δ' ἐγώ, καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει;—Εὐηνος, ἔφη, ὃ Σώκρατες, Πάριος, πέντε μνῶν». Καὶ ἐγὼ τὸν Εὐηνον ἐμακάρισσα, εἰ ὡς ἀληθῶς

ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμεν τε καὶ ἡβρυνόμεν ἄν, εἰ ἡπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΚΕΦ. Ε'.—ΙΕ'.

Κεφ. Ε'.

Ἄφοῦ ἀνεσκεύασεν ὁ Σωκράτης τὴν παλαιότεραν κατηγορίαν διηγεῖται ἀκολούθως ἐκ τίνος ἀφορμῆς προῆλθεν αὕτη. Ἀσφαλῶς, λέγει, τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει ἀποκτήσει ἔνεκα σοφίας τινός, ἣτις δὲν ὁμοιάζει μὲ τὴν σοφίαν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ἀνέφερε καὶ τὴν ὁποίαν αὐτὸς δὲν γνωρίζει. Ὁ φίλος του δηλαδὴ ὁ Χαιρεφῶν μεταβάς κάποτε εἰς Δελφοὺς ἠρώτησε τὸ μαντεῖον, ἂν ὑπάρχει ἄνθρωπος σοφώτερος ἀπὸ αὐτόν, ἢ δὲ Πυθία ἀπεκρίθη ὅτι σοφώτατος πάντων ἦτο ὁ Σωκράτης.

Κεφ. ΣΤ'.

Ἐπειδὴ συνησθάνετο ὅτι οὐδόλως εἶναι σοφός καὶ ἐπειδὴ συγχρόνως δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ θεὸς ψεύδεται, ἀπεφάσισε νὰ τραπῆ εἰς ἐξέτασιν τοῦ χρησμοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀληθοῦς νοήματος αὐτοῦ. Μετέβη λοιπὸν κατὰ πρῶτον πρὸς τινὰ τῶν πολιτικῶν ἐκ τῶν φημιζομένων διὰ τὴν σοφίαν των καὶ συνεζήτη μετ' αὐτοῦ ἐξετάζων· ἐκ τῶν ἀπαντήσεων ὅμως, τὰς ὁποίας οὗτος ἔδιδεν εἰς τὰς διαφόρους ἐρωτήσεις του, ἀντελήφθη ὅτι δὲν πρόκειται περὶ σοφοῦ, ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος νομίζει μόνον ὅτι εἶναι σοφός. Προσπαθήσας μετὰ τοῦτο νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτόν ὅτι νομίζει ὅτι εἶναι σοφός, χωρὶς νὰ εἶναι, κατέστησεν ἐχθροὺς του καὶ αὐτόν καὶ τοὺς

περί αὐτόν. Τὰ αὐτὰ δὲ ἔπραξε καὶ ἔπαθε καὶ ἐκ μέρους ἄλλων πολιτικῶν. Ἐκ τούτου διελογίζετο ὅτι ἀληθῆ ἔλεγεν ὁ θεός· διότι ἀμφότεροι μὲν οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐγνώριζον, κατὰ τοῦτο ὅμως διέφερεν αὐτὸς τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τοῦτο ἦτο πράγματι σοφώτερος ἐκείνων, ὅτι δηλαδὴ ὅσα δὲν γνωρίζει οὔτε καὶ νομίζει ὅτι τὰ γνωρίζει.

Κεφ. Ζ'.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν πολιτικῶν ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τῶν ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ τούτους εὔρε γνωρίζοντας μὲν ἐλάχιστα, νομίζοντας δὲ ὅτι εἶναι σοφώτατοι.

Κεφ. Η'.

Μετὰ τοὺς ποιητὰς ἐξήταζε τοὺς χειροτέχνας, εὔρε δὲ αὐτοὺς γνωρίζοντας ἀληθῶς πολλὰ καὶ καλὰ πράγματα τῆς τέχνης των καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπομένως πολὺ σοφώτερους ἀπὸ αὐτόν· ἀλλὰ καὶ οὗτοι, ἐπειδὴ ἐγνώριζον καλῶς τὴν τέχνην των, ἐνόμιζον ὅτι καὶ ὡς πρὸς πᾶν ἄλλο ἦσαν σοφώτατοι.

Κεφ. Θ'.

Ἡ ἐξέτασις αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ γεννηθοῦν ἐναντίον του πολλοὶ ἔχθραι, ὠνόμαζον δὲ αὐτόν σοφόν, διότι εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ὅσα ἀπεδείκνυεν ἀγνοοῦντας τοὺς ἄλλους, ταῦτα ἐγνώριζεν αὐτός. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ὁ θεὸς ἦτο σοφός, ὅστις διὰ τοῦ χρησιμοῦ του ἐκείνου ἤθελε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἶναι σοφός, ὁ ὅποιος, καθὼς ὁ Σωκράτης, ἔχει συνείδησιν τῆς ἀσοφίας αὐτοῦ. Ἀσχολεῖται δὲ μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀνθρώπων ἐκτελῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο

παρημέλησε καὶ πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις του καὶ κατατρώχεται ὑπὸ μεγίστης πενίας.

Κεφ. Γ'.

Οἱ πλουσιώτατοι ἐκ τῶν νέων, οἱ διαθέτοντες πολὺν χρόνον, εὐρίσκουν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν παρακολουθοῦν καὶ νὰ ἀκούουν ἐξεταζομένους τοὺς ἀνθρώπους, μιμούμενοι δὲ αὐτὸν ἐπιχειροῦν πολλάκις καὶ αὐτοὶ νὰ ἐξετάζουν ἄλλους. Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἐπιτείνει τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν ἀνθρώπων καὶ λέγουν «ὡς Σωκράτης τίς ἐστι μιαρώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους». Ἐπειδὴ δὲ ἐντρέπονται νὰ εἶπουν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δηλαδὴ καθιστᾷ τοὺς νέους τοιοῦτους, ὥστε νὰ ἐλέγχουν αὐτοὺς καὶ νὰ ἀποκαλύπτουν τὴν ἀμάθειάν των, λέγουν τὰς προχείρους καθ' ὄλων τῶν φιλοσόφων διαβολάς, ὅτι δηλαδὴ διδάσκει τοὺς νέους «τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν». Ἐνεκα τούτου ἀκριβῶς καὶ οἱ νῦν κατήγοροι ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ, ὁ μὲν Μέλητος χάριν τῶν ποιητῶν, ὁ δὲ Ἄνυτος χάριν τῶν χειροτεχνῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, ὁ δὲ Λύκων χάριν τῶν ῥητόρων.

Κεφ. ΙΑ'.

Μεταβαίνων εἰς τὴν προκειμένην κατηγορίαν ἀναφέρει τὴν ἀντωμοσίαν τῶν κατηγορῶν του «Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθεύροντα καὶ θεοὺς οὐς ἡ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ» καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀνασκευὴν αὐτῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Μέλητος τὸν κατηγορεῖ διὰ πράγματα, διὰ τὰ ὅποια ὁ ἴδιος δὲν ἐνδιαφέρεται, διότι οὐδέποτε ἐφρόντισε σοβαρῶς νὰ μάθῃ, πῶς γίνονται καλύτεροι καὶ πῶς διαφθεύρονται οἱ νέοι.

Κεφ. ΙΒ΄.

Διὰ νὰ ἀποδείξη τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ αὐτόν, προκαλεῖ εἰς διαλογικὴν συζήτησιν τὸν Μέλητον, ὅστις ἀποκρινόμενος εἰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ λέγει ὅτι καὶ οἱ νόμοι καὶ οἱ δικασταὶ καὶ οἱ βουλευταὶ καὶ ἐν γένει ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι κάμνουν τοὺς νέους καλυτέρους καὶ μόνον ὁ Σωκράτης διαφθείρει αὐτούς. Ἀπέδειξε τοιουτρόπως ὅτι ὁ Μέλητος οὐδεμίαν γνώσιν εἶχε τοῦ πράγματος καὶ οὐδέποτε ἐμελέτησεν αὐτό.

Κεφ. ΙΓ΄.

Συνεχίζων τὴν διαλογικὴν συζήτησιν ἀναγκάζει τὸν Μέλητον νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι οὐδεὶς προτιμᾷ τὴν συναναστροφὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν καλῶν· ἐκεῖνος δὲ ὅστις διαφθείρει τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τῶν ὁποίων συναναστρέφεται, διατρέχει τὸν κίνδυνον καὶ ὁ ἴδιος νὰ κακοποιηθῇ ὑπ' αὐτῶν· οὐδεὶς ὅμως ὑπάρχει, ὅστις θέλει τὸ κακόν τοῦ καὶ ἐπομένως οὐδεὶς διαφθείρει θεληματικῶς τοὺς ἀνθρώπους, μετὰ τῶν ὁποίων συναναστρέφεται, ἀλλ' ἢ οὐδὲν διαφθείρει αὐτούς ἢ τοὺς διαφθείρει χωρὶς νὰ θέλῃ. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος ἔχει ἀνάγκην μᾶλλον διδασκαλίας καὶ νοουθετήσεως ἢ προσαγωγῆς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τιμωρίας. Ὡφείλεν ὅθεν ὁ Μέλητος νὰ τὸν καλέσῃ ἰδιαιτέρως καὶ νὰ τὸν συμβουλεύσῃ καὶ ὄχι νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς δίκην.

Κεφ. ΙΔ΄.

Προβαίνων εἰς τὴν ἀνασκευὴν τῆς περὶ ἀσεβείας κατηγορίας ὑποβάλλει ἐρωτήσεις εἰς τὸν Μέλητον καὶ ἄγει αὐτόν νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὁ Σωκράτης διαφθείρει τοὺς νέους διὰ τῆς διδασκαλίας του. Ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους νὰ δηλώσῃ σαφέστερον, τί διδάσκων διαφθείρει, διδάσκων δηλαδὴ ἄλλους θεοὺς

καὶ ὄχι ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἡ πόλις πιστεύει ἢ διδάσκων ὅτι οὐδόλως ὑπάρχουσι θεοί, ἀπαντᾷ ὅτι κατηγορεῖ τὸν Σωκράτην ὡς ἐντελῶς ἄθεον, παρὰ τὰ γεγραμμένα εἰς τὴν ἔγγραφον κατηγορίαν. "Ὄθεν ὁ Σωκράτης ἐπιτιμᾷ αὐτὸν δριμύτατα διὰ τὴν ἀντίφασιν, εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσεν.

Κεφ. ΙΕ'.

Ἐλέγχει τὴν ἀντίφασιν τοῦ Μελήτου καὶ ἀποδεικνύει ὅτι πιστεύει εἰς τὴν ὑπαρξιν θεῶν συλλογισζόμενος κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· ἐκείνος ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν ἀνθρώπινα πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀνθρώπων καὶ ἐκείνος ὁ ὁποῖος πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν ἵππικὰ πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἵππων· καὶ ὁ Σωκράτης ἐπομένως, ἀφοῦ κατὰ τὴν ἔγγραφον κατηγορίαν τοῦ Μελήτου πιστεύει εἰς δαιμόνια πράγματα, πιστεύει καὶ εἰς τὴν ὑπαρξιν δαιμόνων. Ἄλλ' οἱ δαίμονες εἶναι ἢ θεοὶ ἢ παῖδες θεῶν· ἐπομένως ὁ Σωκράτης πιστεύει εἰς τὴν ὑπαρξιν θεῶν.

Κεφ. ΙΣΤ'.

Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφήν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλούς, εὖ ἴστε ὅτι ἀληθές ἐστιν. Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἢ τῶν πολλῶν διαβολή τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλούς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δέ, καὶ αἰρήσει· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στή. Ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· «εἶτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτη-

δεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν ; » Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντίποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ἄνθρωπε, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ μικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττη, πότερα δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἄνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. Φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θετιδὸς υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρὸν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἢ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἐκτορα ἀποκτείνει, θεὸς οὔσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἶμαι· « ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον καὶ Ἐκτορα ἀποκτενεῖς, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα γάρ τοι, φησί, μεθ' Ἐκτορα πότμος ἐτοῖμος ». Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγόρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δεῖσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, « αὐτίκα, φησί, τεθναίνην δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικούντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης ». Μὴ αὐτὸν οἶει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου ; οὕτω γὰρ ἔχει, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐδ' ἂν τις ἑαυτὸν τάξη ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

Κεφ. ΙΖ'.

Ἐγὼ οὖν δαινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὐς ὑμεῖς εἰλεσθε ἄρχειν μου, καὶ ἐν Ποτιδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν οὐ ἐκεῖνοι ἔταττον ἔμενον ὥσπερ καὶ ἄλλος τις, καὶ ἐκινδύνεον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ φήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφούντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πράγμα λί-

ποιμι τὴν τάξιν. Δεινὸν μὲντ' ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς τότε ἂν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι, ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἴομενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν. Τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν. Οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὄν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶ. Καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄιδου οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναί. Τὸ δὲ ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐστὶν, οἶδα. Πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φεύξομαι. Ὡστε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἀνύτῳ ἀπιστήσαντες, ὅς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δευρο εἰσελθεῖν, ἢ, ἐπειδὴ εἰσηλθόν, οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἶποιτε· ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἀνύτῳ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφιεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν. Ἐὰν δὲ ἀλφὺς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίοιτε, εἶποιμ' ἂν ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷάπερ εἶωθα, ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὦν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα, καὶ δόξης καὶ

τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἔάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῆ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἀπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἔάν μοι μὴ δοκῆ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὀνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. Ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῶ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει. Ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὖ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδέν πω ὑμῖν μεῖζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. Οὐδέν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυτέρους μῆτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μῆτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται, λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθείρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερά· εἰ δὲ τίς μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδέν λέγει. Πρὸς ταῦτα, φαίνῃ ἂν, ὧ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτω ἢ μὴ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

Κεφ. ΙΗ'.

Μὴ θορυβεῖτε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες. Μέλλω γὰρ οὖν ἅττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. Εὖ γὰρ ἴστε, ἔάν ἐμέ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμέ μεῖζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμέ μὲν γὰρ οὐδέν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἀνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρο-

νος βλάπτεσθαι. Ἐποκτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τις που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτιννύειν. Νῦν οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι. Ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ ῥαδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὡσπερ ἵπῳ μεγάλῳ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέῳ καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μύωπος τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι, τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὄνειδίζων ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων. Τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἔὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὡσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἀνύτῳ, ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν. Ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὧν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθὲνδε ἂν κατανοήσαιτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἑμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τσαυτὰ ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. Καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὄρατε δὴ καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. Ἰκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

Κεφ. ΙΘ΄.

Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα ξυμβουλεύω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. Τοῦτου δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμῶδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἥ ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τοῦτο ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε· τοῦτ' ἐστὶν ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικά πράττειν. Καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γάρ ἴστε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικά πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν ἐμαυτόν· καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σφθῆσεται, οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλῆθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχοῦμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σφθῆσεσθαι, ἰδιωτεύειν ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

Κεφ. Κ΄.

Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ' ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. Ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἐμοὶ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπείκᾳ-θοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπέικων δὲ ἄμ' ἂν ἀπολοίμην. Ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικά μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. Ἐγὼ γάρ, ὧ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυ-

μαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. Τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοιμῶν ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾧ μὴ μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. Καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὐτὸ μεταπεμψάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμίνας Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον, βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν· τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ (αὐτὸ) ἐνεδειξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, (εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν) οὐδ' ὀτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. Ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὖσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμίνα καὶ ἠγάγον Λέοντα, ἐγὼ δὲ ᾠχόμην ἀπιὼν οἴκαδε. Καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΚΕΦ. ΚΑ'.—ΚΒ'.

Κεφ. ΚΑ'.

Φέρων τὸν λόγον εἰς τὰ ἀπολογηθέντα ἐν ἀρχῇ περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν νέων λέγει ὅτι οὐδενὸς ὑπῆρξε διδάσκαλος, οὔτε μαθητὰς εἶχε, οὔτε χρήματα ἐλάμβανεν· οὔτε εἶναι αὐτὸς ὑπεύθυνος, ἂν μερικοὶ

ἐκ τῶν συναναστρεφομένων αὐτὸν ἐγένοντο χρηστοὶ ἢ πονηροί.

Κεφ. ΚΒ'.

Μερικοί, λέγει, αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν συναναστρεφόμενοι αὐτὸν καὶ παρακολουθοῦντες τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν ἔλεγχον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι εἶναι σοφοί. Τὸν ἔλεγχον δὲ τοῦτον πράττει κατὰ διαταγὴν τοῦ θεοῦ. Ὡς ἀποδείξιν τοῦ ὅτι δὲν διαφθείρει τοὺς νέους φέρει τὸ γεγονός ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἢ τῶν πατέρων των ἢ τῶν πρεσβυτέρων ἀδελφῶν των ἀνέβη εἰς τὸ δικαστήριον νὰ τὸν κατηγορήσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν του.

Κεφ. ΚΓ'.

Εἶεν δὴ, ὦ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἐστὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. Τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτουῖ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρῶν, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκείων καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ταχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. Εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει,—οὐκ ἀξιώ μὲν γὰρ ἔγωγε—εἰ δ' οὖν, ἐπιεικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν, λέγων ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσὶ καὶ υἱεῖς γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἷς μὲν μειρά-

κίον ἤδη, δύο δὲ παῖδια· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιβασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. Τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω ; οὐκ ἀύθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων, ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μὴ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἔμοι καὶ ὑμῖν καὶ ὅλη τῇ πόλει οὗ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν ψεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιοῦν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσσονται, αἰσχροὺν ἂν εἴη· οἷουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἐώρακά τινας, ὅταν κρίνονται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινὸν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὡσπερ ἀθανάτων ἐσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἔμοι δοκοῦσιν αἰσχύνῃν τῇ πόλει περιάπτειν, ὡστ' ἂν τινὰ καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετὴν, οὐς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. Ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρή ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ ἐνδείκνυσθε, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιοῦντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

Κεφ. ΚΔ'.

Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ καθῆται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμῶμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους. Οὐκ οὖν χρή οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιπορκεῖν, οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζε-

σθαι· οὐδέτεροι γάρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. Μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μήτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μήτε δίκαια μήτε ὅσια, ἄλλως τε πάντως νῆ Δία, καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουῖ. Σαφῶς γάρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. Ἄλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἑμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἑμοῦ ὅπῃ μέλλει ἑμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

II. ΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Κεφ. ΚΕ΄.

Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μου κατεψηφίσασθε, ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν. Οὐ γὰρ ῥόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων, ἀποπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δηλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἂν ὧφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μεταλαβῶν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων.

Κεφ. ΚΣΤ΄.

Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. Εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τίνοσ ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δηλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι, ὅτι μαθὼν ἐν τῷ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἦγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὧν περ οἱ πολλοί, χρηματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει γιγνομένων, ἠγησάμενος ἐμαυτὸν τῷ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σφῆζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἷ ἔλθῶν μῆτε ὑμῖν μῆτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον μῆτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι,

πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθεῖν, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελεῖσθαι· τί οὖν εἰμι ἄξιος παθεῖν τοιοῦτος ὢν ; ἀγαθόν τι, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ τιμᾶσθαι· καὶ ταυτὰ γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅτι ἂν πρόπει ἐμοί. Τί οὖν πρόπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτη, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει ; οὐκ ἔσθ' ὅτι μᾶλλον, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρόπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἰ τις ὑμῶν Ἴππῳ ἢ Ξυωρίδι ἢ Ζεύει νενίκηκεν Ὀλυμπίασιν. Ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι. Εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶμαι, τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

Κεφ. ΚΖ'.

Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὡσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὃ Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μᾶλλον. Πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγῶμαι, εἰ ἦν ὑμῖν νόμος, ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπείσθητε ἂν· νῦν δ' οὐ ῥάδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. Πειπισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἑμαυτὸν γε ἀδικῆσαι καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς ἄξιός εἰμι τοῦ κακοῦ καὶ τιμῆσθαι τοιούτου τινὸς ἑμαυτῷ. Τί δεῖσας ; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὗ Μέλητος μοι τιμᾶται, ὅ φημι οὐκ εἶδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακὸν ἔστιν ; ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαι ὧν εἶ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος ; πότερον δεσμοῦ ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμωτηρίῳ, δουλεύοντα τῇ αἰεὶ καθισταμένη ἀρχῇ, (τοῖς ἑνδεκα) ; ἀλλὰ χρημάτων ; καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν

ἐκτίσω; ἀλλὰ ταυτόν μοί ἐστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὀπόθεν ἐκτίσω. Ἄλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμήσαιτε. Πολλὴ μὲντ' ἂν με φιλοψυχία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολῖταί μου οὐχ οἷοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβάς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασιν καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι ῥαδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὧ Ἀθηναῖοι. Καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξελθόντι τηλικῶδε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. Εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὥσπερ ἐνθάδε. Κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὗτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελώσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

Κεφ. ΚΗ'.

Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὧ Σώκρατες, οὐχ' οἷός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξελθὼν ζῆν;» Τοῦτ' ἰδὲ δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινας ὑμῶν. Ἐάν τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῳ· ἐάν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὃν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἥττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. Τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὧ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥαδίον. Καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιοῦν κακοῦ οὐδενός. Εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἔμελλον ἐκτίσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δὲ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτίσαι, τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. Ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτίσαι ὑμῖν

μνᾶν ἀργυρίου· τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι· τιμῶμαι οὖν τοσούτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεοι.

III. Η ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΑΣ

Κεφ. ΚΘ'.

Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λαιδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν· φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἶμι, οἱ βουλούμενοι ὑμῖν ὀνειδίζουσιν. Εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ εἰς τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. Λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. Λέγω δὲ καὶ τότε πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὧ ἄνδρες, ἀπορίᾳ λόγων ἐάλωκέναι τοιούτων, οἷς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾄμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. Πολλοῦ γε δεῖ. Ἄλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἥδιστα ἦν ἀκούειν, θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. Ἄλλ' οὔτε τότε ῥῆθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πράξει οὐδὲν ἀνελευθέρον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησάμενῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰροῦμαι ᾄδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. Οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανᾶσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλακίς δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὄπλα ἀφείς καὶ ἐφ' ἱκετείαν τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσὶν ἐν ἐκά-

στοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐάν τις τολμᾷ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν· ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἢ χαλεπόν, ὧ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν· θάττον γὰρ θανάτου θεῖ. Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτης ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας. Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὔτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. Καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω καὶ οὔτοι. Ταῦτα μὲν που ἴσως οὕτω καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἴμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

Κεφ. Λ΄.

Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησιμωθῆσαι, ὧ καταψηφισάμενοί μου· καὶ γὰρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησιμωδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι. Φημί γάρ, ὧ ἄνδρες, οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθύς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπώτερον νῆ Δία ἢ οἴαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε· νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου. Τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται, ὡς ἐγὼ φημί· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσφ νεώτεροί εἰσιν, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. Εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσειν τοῦ ὄνειδίζειν τινὰ ὑμῖν ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη [ἢ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολοῦειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παράσκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. Ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

Κεφ. ΛΑ΄.

Τοῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἠδέως ἂν διαλεχθεῖην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῖ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες

ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἱ ἐλθόντα με δεῖ
τεθνάναι. Ἄλλὰ μοι, ὦ ἄνδρες, παραμείνατε τοσοῦτον
χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογήσαι πρὸς ἀλλήλους,
ἕως ἕξεστιν. Ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις ἐπιδειξαὶ ἐθέλω τὸ νυνὶ
μοι ξυμβεβηκὸς τί ποτε νοεῖ. Ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ
—ὕμᾱς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην—θαυμά-
σιόν τι γέγονεν. Ἡ γὰρ εἰωθυῖά μοι μαντικὴ ἢ τοῦ δαι-
μονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν
καὶ πάνυ ἐπὶ σμικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ
ὀρθῶς πράξειν, νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ ὀράτε καὶ
αὐτοί, ταυτὶ ἅ γε δὴ οἰηθείη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα
κακῶν εἶναι. Ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξιόντι ἕωθεν οἴκοθεν ἠναν-
τιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ
ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί
τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε
λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν
οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώταί μοι. Τί οὖν
αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γάρ
μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγενῆσθαι, καὶ οὐκ ἔσθ'
ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν
εἶναι τὸ τεθνάναι. Μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν·
οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς ση-
μεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

Κεφ. ΔΒ'.

Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστὶν ἀγα-
θὸν αὐτὸ εἶναι. Δυσοῖν γὰρ θάτερόν ἐστιν τὸ τεθνάναι· ἢ
γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδὲ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς
ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις
τυγχάνει οὔσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπου τοῦ
ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. Καὶ εἴτε μηδεμίαν αἴσθησιν
ἐστὶν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδὴν τις καθεύδων μηδὲ ὄναρ
μηδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. Ἐγὼ γὰρ
ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν
ἧ οὕτω κατέδαρθεν, ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλ-

λας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ ἀντι-
 παραθέντα ταύτῃ τῇ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας
 ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς
 βεβίωκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά,
 ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν
 ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. Εἰ οὖν
 τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστιν, κέρδος ἔγωγε λέγω· καὶ γὰρ
 οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία
 νύξ. Εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημησαί ἐστιν ὁ θάνατος ἐνθένδε
 εἰς ἄλλον τόπον καὶ ἀληθῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα
 ἐκεῖ εἰσιν ἅπαντες οἱ τεθνεώτες, τί μείζον ἀγαθὸν τούτου
 εἶη ἂν, ὧ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς
 Ἄιδου, ἀπαλλαγείς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν
 εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται
 ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ
 Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένον-
 το ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἄρα φύλῃ ἂν εἶη ἡ ἀποδημία; ἢ
 αὖ Ὅρφεϊ ξυγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ
 Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ
 πολλάκις θέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστιν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε
 καὶ αὐτῷ θαυμαστῇ ἂν εἶη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύ-
 χοιμι Παλαμῆδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμώνος καὶ εἴ τις ἄλ-
 λος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν· ἀντιπαρα-
 βάλλειν τε τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ
 οἶμαι, οὐκ ἂν ἀηδὲς εἶη, καὶ δὴ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ
 ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα ὡσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν,
 τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστι δ' οὐ.
 Ἐπὶ πόσῳ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι
 τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιάν ἢ Ὀδυσ-
 σέα ἢ Σίσυφον, ἢ—ἄλλους μυρίους ἂν τις εἴποι καὶ ἄνδρας
 καὶ γυναῖκας; οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ
 ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἶη εὐδαιμονίας. Πάντως οὐ δῆ-
 που τούτου γε ἔνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τὰ τε γὰρ
 ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη
 τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα
 ἀληθῆ ἐστιν.

Κεφ. ΛΓ'.

Ἄλλὰ καὶ ὑμᾶς χρῆ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον καὶ ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τοῦτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δηλὸν ἔστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι· διὰ τοῦτο καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. Καὶ ἔγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πάνυ χαλεπαίνω· καίτοι οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ κᾶτεψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ' οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. Τοσόνδε μέντοι αὐτῶν δέομαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὧ ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καί, ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς, ὡσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἶονται τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. Καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθῶς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. Ἄλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανομένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

I. Η ΚΥΡΙΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Κεφ. 1

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· ἡ συνήθης προσφώνησις εἰς τὰ δικαστήρια ἦτο «ὦ ἄνδρες δικασταί», ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐπίτηδες ἀποφεύγει νὰ μεταχειρισθῇ ταύτην ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του. Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ μόνον προσαγορεύει δικαστὰς τοὺς δῖοσαντας ψήφον ἀθροωτικήν.—*ὅ τι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν* = πῶς ἔχετε διατεθῆ ὑπὸ τῶν λόγων τῶν κατηγορῶν μου, ποίαν ἐντύπωσιν σᾶς ἔχουν κάμει οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου.—*ἐγὼ δ' οὖν* = ἐγὼ ἐν τούτοις, ἐγὼ ὡς τόσον.—*ὑπ' αὐτῶν*· ποιητικὸν αἴτιον τοῦ *ἐπελαθόμην*, ὅπερ μετὰ τῶν συμφραζομένων ἔχει ἐνταῦθα παθητικὴν σημασίαν.—*ὀλίγου*· ἐνν. *δεῖν* = σχεδόν, παρ' ὀλίγον.—*ὀλίγον ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην* = παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσω τὸν ἑαυτόν μου. Τὸ νόημα: Καὶ ἐγὼ σχεδὸν ἐπίστην ὑπ' αὐτῶν ὅτι ἤμην ἔνοχος.—*πιθανῶς* = πειστικῶς.—*ὡς ἔπος εἰπεῖν*· παρενθετικὴ πρότασις = διὰ νὰ εἶπω ἐν συντόμῳ.—*αὐτῶν*· γενικὴ κτητικὴ ἐκ τοῦ *ἐν*.—*τῶν πολλῶν*· γενικὴ διαιρετικὴ ἐκ τοῦ *ἐν*.—*ὧν ἐψεύσαντο*· καθ' ἕλξιν, ἀντὶ ἃ *ἐψεύσαντο* = ἃ εἶπον ψευδόμενοι.—*ἐν ᾧ ἔλεγον* = ὅτε ἔλεγον.—*εὐλαβοῦμαι* = προσφυλλάττομαι, προσέχω.—*αὐτίκα* = παρευθὺς, πάραυτα.—*μηδ' ὅπωστιοῦν* = μηδὲ κατ' ἐλάχιστον, μηδαμῶς.—*τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν*· τὸ *αὐτῶν* γενικὴ κτητικὴ εἰς τὸ *τοῦτο*.—*εἰ μὴ ἄρα* = ἐκτὸς ἂν βέβαια (μετ' εἰρωνείας).—*οὐ κατὰ τούτους*· ἡ σειρά τῶν λέξεων: *ὁμολογίην ἂν ἔγωγε εἶναι ῥήτωρ, ἀλλ' οὐ κατὰ τούτους (οἷον οὗτοι ὑπολαμβάνουσι τὸν ῥήτορα)*. Τὸ *τούτους* μετὰ περιφρονήσεως.—*ἦ τι ἦ*

οὐδὲν=ἢ κάτι τι ἢ τίποτε, σχεδὸν τίποτε.—**κεκαλλιεπημένους**
 —**κεκοσμημένους**· **καλλιέπεια** λόγου ἦτο ἡ μεγαλοπρέπεια
 λέξεων καὶ προτάσεων, **κόσμος** δὲ τὰ ῥητορικὰ σχήματα, ἐνθυ-
 μήματα, εἰκόνες κλπ. Κατὰ τοὺς κατηγοροὺς τοῦ Σωκράτους
 ῥήτορες ἦσαν οἱ μεταχειριζόμενοι ταῦτα καὶ διὰ τούτων ἐκπλήτ-
 τοντες τοὺς ἀκροατάς.—**ῥῆμα**=πρότασις, φράσις.—**ὄνομα**=λέ-
 ξις.—**εἰκῆ**=ἄνευ σχεδίου, ἀπλῶς.—**τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασιν**
 ἐπεξήγησις τοῦ **εἰκῆ**=μὲ τὰς τυχοῦσας λέξεις, μὲ τὰς λέξεις ποῦ
 ἔτυχε νὰ μοῦ ἔλθουν εἰς τὸ στόμα.—**ἄλλως**· ἐνν. **ἀπολογήσα-**
σθαι.—**δήπου**=βεβαίως.—**τῆδε τῆ ἡλικίᾳ**=ἐν τόσον προκε-
χωρηκίᾳ ἡλικίᾳ.—**πλάττω λόγους**=φιλοτεχνῶ λόγους.—**εἰς**
ὑμᾶς· δηλ. **τοὺς δικαστάς**· ἀντὶ **εἰς τὸ δικαστήριον**.—**καὶ**
μέντοι καὶ πάνυ=καὶ λοιπὸν πολὺ.—**παρίεμαι**=ζητῶ ὡς χά-
 ριν.—**ἐὰν ἀκούητε**· ἐπεξήγησις τοῦ **τοῦτο**.—**ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ**
τῶν τραπεζῶν· πρόκειται περὶ τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοι-
 βῶν καὶ τῶν τοκιστῶν, ὅπου ἐσύχναζον πολλοὶ Ἀθηναῖοι καὶ
 κατ' ἀκολουθίαν καὶ ὁ Σωκράτης.—**ἵνα**=ὅπου.—**ἄλλοθι**· ἐν-
 νοεῖ τοὺς περιπάτους, τὰ γυμναστήρια, τὰ ἐργαστήρια διαφόρων
 τεχνιτῶν καὶ ἄλλα πολυσύχναστα μέρη.—**μῆτε θαυμάζειν μῆτε**
θοροβεῖν· εἰς τὰ δικαστήρια καὶ εἰς ὅλας τὰς συγκεντρώσεις
 των οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τὴν συνήθειαν διὰ θοροῦβου ἢ δι' ἐπι-
 φωνήσεων νὰ ἀποδοκιμάζουν ἢ νὰ ἐπιδοκιμάζουν τὰ λεγόμενα
 ὑπὸ τῶν ῥητόρων.—**ἔχει γὰρ οὕτως**=διότι οὕτως ἔχει τὸ
 πρᾶγμα, διότι συμβαίνει τὸ ἐξῆς.—**ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβη-**
κα· διότι τὰ δικαστήρια καὶ ὁ τόπος τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου
 ἔκειντο εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς πόλεως.—**ἀτεχνῶς**· (ἐκ τοῦ
ἀτεχνῆς)=ἀπλῶς, ὅπως διόλου.—**ξένως ἔχω τινός**=εἶμαι ἄ-
 πειρός τινος.—**ἐνθάδε**· δηλ. ἐν τῷ δικαστηρίῳ.—**λέξις**· ἐνταῦ-
 θα=ἡ δικαστικὴ γλῶσσα, ὁ τρόπος τοῦ λέγειν ἐν δικαστηρίῳ.
 —**ὥσπερ οὖν ἂν** ὁ **ἂν** ἀνήκει εἰς τὸ ἐπόμενον **ξυνεγγνώσκε-**
τε, ὅπου ἐπαναλαμβάνεται.—**ξένος**· ἐνταῦθα μὲ τὴν σημασίαν
 τὴν ὁποίαν ἔχει σήμερον.—**ξυγγινώσκω τινι**=συγχωρῶ τινα.
 —**φωνῆ**=γλωσσικὸν ἰδίωμα, διάλεκτος.—**καὶ δὴ καὶ νῦν**=οὔ-
τω καὶ νῦν.—**τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον**· τὸ **τοῦτο** ἀντικεί-
 μενον καὶ τὸ **δίκαιον** κατηγορούμενον, ἀντί : **τοῦτο ὑμῶν δέο-**
μαι, δίκαιον ὄν.—**δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή**· καθ' ἕλξιν,

ἀντί: τοῦτο (τὸ σκοπεῖν καὶ προσέχειν) ἐστὶν ἀρετὴ δικαστοῦ.

Κεφ. 2

δίκαιός εἰμι· ἀντὶ δίκαιόν ἐστι (προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ ἀπροσώπου).—πρὸς τὰ πρῶτά μου· τὸ μου ἀνήκει εἰς τὸ κατηγορημένα.—κατηγορημένα=κατηγορίαι.—πολλὰ ἤδη ἔτη αἰτιατικὴ δηλοῦσα διάρκειαν χρόνου. Ἀπὸ τοῦ ἔτους κατὰ τὸ ὁποῖον παρεστάθησαν αἱ Νεφέλαι τοῦ Ἀριστοφάνους, εἰς τὰς ὁποίας διακωμωδεῖται ὁ Σωκράτης, μέχρι τῆς δίκης αὐτοῦ εἶναι εἴκοσι τέσσαρα ἔτη, ἀσφαλῶς δὲ ὁ Ἀριστοφάνης δὲν εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ἀρχαιότατος κατήγορος τοῦ Σωκράτους.—τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον=τὸν Ἄνυτον καὶ τοὺς συντρόφους του· ὁ γραψάμενος τὴν κατηγορίαν ἦτο ὁ Ἄνυτος καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἀναφέρει τὸν Ἄνυτον μόνον ἐννοῶν πάντας τοὺς κατηγοροῦς.—τοὺς πολλοὺς=τοὺς περισσοτέρους.—ἐκ παίδων=ἐκ παιδικῆς ἡλικίας.—ἐπειθὸν τε καὶ κατηγοροῦν· πρῶτύτερον, ἀντὶ κατηγοροῦν τε καὶ ἐπειθον.—ἐπειθον=ἐπειρῶντο πείθειν.—ὡς ἔστι τις· ἀντὶ ὡς εἴη τις· ἀλλ' ἐκθέτει τὴν κατηγορίαν μὲ τὰς ἰδίας λέξεις. Τοιαῦτα πράγματι λέγονται εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους.—μετέωρα=οὐράνια φαινόμενα.—τὰ μετέωρα φρονιτιστῆς=ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἔρευναν τῶν οὐρανίων φαινομένων.—τὸν ἤτιω λόγον κρείττω ποιῶ=παριστῶ τὸ ἄδικον ὡς δίκαιον· τοῦτο λέγεται ὅτι ἔκαμνον οἱ σοφισταί, πρὸς τοὺς ὁποίους συνεχέετο ὁ Σωκράτης.—τὴν φήμην· δηλ. τὴν κακὴν φήμην.—κατασκευδάννυμι=διασπείρω.—ζητῶ τι=ἔξετάζω τι.—νομίζω θεοὺς=πιστεύω θεοὺς.—κατηγορηκότες· ἔνν. εἰσὶν=κατηγορηκασιν.—λέγοντες· ἔνν. εἰσὶ=εἰρῆκασιν.—παῖδες ὄντες· μετοχὴ αἰτιολογικῆ.—μειράκια· οἱ ἔχοντες ἡλικίαν 14—21 ἐτῶν.—ἐρῆμην· ἔνν. δίκην· ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ ἀπολογουμένου οὐδενός. Ἐρῆμη δίκη λέγεται ἢ μὴ ἔχουσα τὸν ἀπολογούμενον.—ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι· βραχυλογία, ἀντὶ ὃ δ' ἐστὶ πάντων ἀλογώτατον, τοῦτό ἐστιν, ὅτι.—ἀλογώτατον=παραλογώτατον, παραδοξότατον.—οἶόν τε· ἔνν. ἐστίν.—κωμωδιοποιὶς=ποιητῆς

κωμωδιῶν.—*πλὴν εἴ τις κωμωδιοποιός*· ἐκτὸς δηλαδὴ τῶν ποιητῶν κωμωδιῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦσαν γνωστά. Ὑπαιίσσεται ἐνιαῦθα ὁ Σωκράτης πρὸ πάντων μὲν τὸν Ἄριστοφάνην, ὅστις διεκωμώδησεν αὐτὸν εἰς τὰς Νεφέλας, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς κωμικοὺς Κρατῖνον, Ἀμειψίαν καὶ Εὐπολίην, οἵτινες ἐπίσης διεκωμώδησαν αὐτόν. Δὲν θεωρεῖ ὅμως τοὺς κωμικοὺς δεινοὺς κατηγοροὺς, διότι ἦτο ἐπάγγελμά των νὰ σκόπτουν.—*ὄσοι δὲ φθόνῳ... ἀπορώτατοί εἰσιν*· ἢ σιρὰ τῶν λέξεων: *ὄσοι δὲ (τῶν λοιπῶν) οἱ μὲν φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι, ἄλλους πείθοντες, ὑμᾶς ἀνέπειθον, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν.*—*φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι*· μετοχὴ τροπικὴ=φθονοῦντες καὶ διαβάλλοντες.—*ἀναπειθῶ τινὰ*=μετὰ ζήλου προσπαθῶ νὰ πείσω τινά, παραπλανῶ τινα.—*πεπεισμένοι*· αἰτιολογικὴ μετοχὴ προσδιορίζουσα τὴν μετοχὴν *πείθοντες* ὡς κυρίαν πρότασιν.—*ἀπορώτατος*=πολὸν ἀκαταγώνιστος.—*ἀναβιβάσασθαι*=*ποιῆσαι ἀναβῆναι*· διὰ τῶν ἀρχόντων δηλαδὴ καὶ ἄκοντας.—*ἐνταυθοῦ*· δηλ. εἰς τὸ δικαστήριον.—*σκιαμαχέω*—*ῶ*=μάχομαι πρὸς σκιάς.—*ἀξιώσατε οὖν*=πιραδεχθῆτε λοιπόν.—*διττός*=διπλοῦς, δύο εἰδῶν.—*εἶεν*=ἄς εἶναι, καλά.—*ἐξελέσθαι ὑμῶν*=νὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ σᾶς, νὰ ἐκβάλω ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας.—*διαβολῇ*=κακὴ γνώμη.—*ἔσχετε ἀντὶ ἐσχήκατε.*—*ἐν οὕτως ὀλίγω χρόνῳ*· ὁ κατηγορούμενος δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ ὅσον ἠθελεν, ἀλλ' ὅσον διετηρεῖτο τὸ ὕδωρ τῆς κλειψύδρας. Ἦτο δὲ αὕτη δοχεῖον μὲ ὄρισμένην ποσότητα ὕδατος, ὅπερ ἐχύνετο ἐκ μικρᾶς τινος ὀπῆς. Ὁ ὁμιλῶν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον του, μόλις ἐξηγητλεῖτο τὸ ὕδωρ τῆς κλειψύδρας.—*τοῦτο οὕτω γενέσθαι*· δηλ. *ἐξαιρεθῆναι ὑμῶν τὴν διαβολὴν, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον.*—*εἴ τι ἄμεινον (ἔστι)*=ἂν εἶναι κάπως συμφέρον· ὁ Σωκράτης θέλει νὰ μεταπέισῃ τοὺς δικαστάς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συμφέρῃ τοῦτο ἀμφοτέροισι· συμφέρει δέ, ὅταν νικᾷ τὸ δίκαιον.—*πλέον τι ποιῶ*=κατορθῶνω τι (πλέον τοῦ μηδενός). Ὁ Σωκράτης δὲν ἐπιθυμεῖ ν' ἀναρέσῃ μόνον τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ κατορθώσῃ κάτι περισσότερον, νὰ σχηματίσουν δηλαδὴ οἱ δικασταὶ καλὴν ἰδέαν περὶ αὐτοῦ.—*οὐ πάνυ με λανθάνει*=ἤκιστα με λαν-

θάσει.—*ἴτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον*—ὡς ἀποβῆ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ· τὸ *ἴτω* προστακτικὴ τοῦ *εἶμι*.—*τῷ νόμῳ*· ὑπῆρχε νόμος, κατὰ τὸν ὅποιον ὁ κατηγορούμενος ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀπολογηθῆ.

Κεφ. 3

ἀναλαμβάνω—λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας πρὸς ἔλεγχον καὶ συζήτησιν, ἐξετάζω.—*ἡ ἐμὴ διαβολή*—ἡ περὶ ἐμοῦ κακὴ γνώμη.—*ἡ δὴ*· δηλ. *διαβολή*.—*πιστεύων ὁ Μέλητος*· ὁ Μέλητος εἶχε πεποιθήσιν ὅτι παρὰ τῆ κοινωνίᾳ ὑπῆρχε κακὴ ἰδέα περὶ τοῦ Σωκράτους καὶ διὰ τοῦτο τὸν κατήγγειλεν· ἄλλως δὲν θὰ ἐτόλμα, διότι, ἂν, ὡς ὄριζεν ὁ νόμος, δὲν συνεκέντρωνε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων κατὰ τὴν δίκην, θὰ κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν καὶ εἰς ἀτιμίαν.—*γραφῆ*—ἔγγραφος κατηγορία ἢ καταγγελία διὰ δημόσιον ἀδίκημα.—*γράφομαι* *τινα γραφήν*—κινῶ κατὰ τινος δημοσίαν δίκην, δικαστικὸν ἀγῶνα.—*ὥσπερ κατηγορῶν*—ὡς νὰ πρόκειται περὶ τακτικῶν κατηγορῶν.—*ἀνωμοσία*—ἔνορκος διαβεβαίωσις, ἣτις ἐγένετο ἔγγραφως κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἀνακρίσεως. Κατὰ ταύτην ὁ μὲν κατήγορος ἐδίδε περίληψιν τῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ ἑναγομένου, τὰς ὁποίας ἀνελάμβανε νὰ ἀποδείξη, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐν τῇ ἀπολογίᾳ αὐτοῦ θὰ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν.—*περιεργάζομαι*—ἀσχολοῦμαι εἰς ὅσα δὲν πρέπει, ἀσχολοῦμαι εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῆ (ἄρα εἶμαι βλαβερός).—*τοιαύτη τις*—τοιαύτη περίπου.—*ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ*· ταῖς *Νεφέλαις*, αἵτινες παρεστάθησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 423 π. Χ. Ὁ Σωκράτης ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὴν σκηνήν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰσάγεται αἰωρούμενος εἰς τὸν ἀέρα ἐντὸς κοφινίου, διὰ νὰ εὕρισκεται πλησιέστερον πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐξετάζη τὰ οὐράνια φαινόμενα, ὅταν δὲ ὁ Στρεψιάδης (ἐν τῶν προσώπων τῆς κωμῳδίας) ἐρωτᾷ αὐτὸν τί πράττει ἐκεῖ ἐπάνω, ὁ φιλόσοφος ἀποκρίνεται: «*ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον*».—*ἀεροβατῶ*—περιπατῶ εἰς τὸν ἀέρα.—*φλυαρῶ φλυαρίαν*—λέγω ἀνοησίας, μωρολογῶ.—*ὦν ἐγὼ οὐδὲν περὶ ἐπαῖω*—περὶ τῶν ὁποίων ἐγὼ οὐδὲν ἐννόω.—*οὔτε μέγα οὔτε μικρόν*· μὲ τὴν

προσθήκην τούτων γίνεται ισχυροτέρα ἢ ἄρνησις. — *οὐχ ὡς ἀτιμάζων* = ὡς καταφρονῶν, ὡς οὐδενὸς ἀξίαν ὑπολαμβάνων· μετοχὴ αἰτιολογική. — *μή πως φύγοιμι* ἔξαρτάται ἐκ τῆς ἐννοουμένης μετοχῆς φοβηθεῖς. — *φεύγω ὑπό τινος τοσαύτας δίκας* = καταδιώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος διὰ τοσαύτας κατηγορίας. — *ἀλλὰ γὰρ* = ἀλλὰ βεβαίως. — *ἐμοὶ οὐδὲν μέτεστι* = οὐδόλως μετέχω, οὐδὲν γνωρίζω. — *ἀξιῶ* = ἔχω τὴν ἀξίωσιν, ἀπαιτῶ, παρακαλῶ. — *διδάσκω* = πληροφοροῦν. — *εἰ πώποτε... διαλεγόμενον*· ἡ σειρά τῶν λέξεων : *εἴ τις ὑμῶν ἤκουσε πώποτε ἐμοῦ διαλεγόμενον περὶ τῶν τοιούτων ἢ μικρὸν ἢ μέγα.*

Κεφ. 4

ἀλλὰ γὰρ = ἀλλὰ βεβαίως, ἀλλὰ πράγματι· διὰ τούτου μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνασκευὴν ἄλλου κεφαλαίου τῆς κατηγορίας, ὅτι ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ. — *τούτων οὐδὲν ἔστιν*· ἐνν. ἀληθές. — *χρήματα πράττομαι* = λαμβάνω χρήματα. — *ἐπεὶ καὶ τοῦτο*· ὁ ἐπεὶ ἐνταῦθα = μολονότι, ἂν καί. — *οἷός τ' εἰμι* = δύναμαι, ἔχω τὴν ἰκανότητα. — *Γοργίας*· κατήγετο ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς πατρίδος του εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς πρεσβευτῆς κατὰ τὸ ἔτος 427 π. Χ., διὰ τὴν ζήτησιν τὴν βοήθειαν αὐτῶν κατὰ τῶν Συρακουσῶν. Οἱ λόγοι του ἤρσαν τόσον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε τὸν παρεκάλεσαν νὰ μείνῃ εἰς τὴν πόλιν των. Ἐκτοτε ἐγκατεστάθη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν ἀντὶ χρημάτων. Ὁ Πλάτων ἔχει γράψει διάλογον φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Γοργίου. — *Πρόδικος*· κατήγετο ἐκ Κέας, ἦλθε δὲ καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ὁ Γοργίας εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς πρεσβευτῆς τῆς πατρίδος του καὶ ἐθανμάσθη ἐν τῇ βουλῇ διὰ τὴν ῥητορικὴν του δεινότητα. Ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις καὶ ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ. Αναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ διαλόγῳ του τῷ ἐπιγραφόμενῳ «Πρωταγόρας». — *Ἰππίας*· κατήγετο ἐξ Ἡλίδος, περιώδευε δὲ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπιδεικνύων τὴν πολυμάθειάν του καὶ διδάσκων ἀντὶ χρημάτων πᾶν ὅ,τι ἤθελέ τις νὰ μάθῃ. Ὁ Πλάτων ἔχει γράψει δύο διαλόγους φέροντας τὸ ὄνομα τοῦ Ἰππίου. — *οἷς ἔξεστι... βούλωνται*· ἡ σειρά τῶν λέξεων : *οἷς ἔξεστι προῖκα ξυνεῖναι, ᾧ ἂν βούλωνται τῶν ἐαυτῶν*

πολιτῶν.—*προῖκα*—δωρεάν. —*ξύνειμι*—συναναστρέφομαι.—*καὶ χάριν προσεδέναι*—καὶ νὰ γνωρίζουν προσέει χάριν.—*ἐπεὶ καὶ*—ἐπειτα καί, προσέει καί.—*αἰσθάνομαι*· ἐνταῦθα—πληροφοροῦμαι.—*ἐπιδηῶ*—διατρίβω εἰς χώραν τινά.—*ἐπιδηοῦντα*· ἐνταῦθα—διατρίβοντα εἰς τὴν πόλιν μας.—*τελῶ χρήματα*—πληρῶνω χρήματα.—*σοφισταί*· οὗτοι ἐδίδασκον ἀντίμισθοῦ ρητορικὴν, πολιτικὴν, μυθηματικά, γραμματικὴν κλπ. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι Γοργίας, Πρόδικος κ.λ.π.—*Καλλίας*· εἷς ἐκ τῶν πλουσιωτάτων καὶ φιλομουσικῶν Ἀθηναίων καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας, συγγενῆς τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου. Εἰς τὴν οἰκίαν του συνηθροίζοντο ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ διάφοροι ξένοι. Οὗτω κατσεπατάλησε τὴν παρουσίαν του καὶ ἀπέθανε πτωχός.—*ἀνηρόμην*· τοῦ ῥ. *ἀνερωτῶ*.—*ἐστὸν δύο νίεε*· δυϊκὸς ἀριθμὸς.—*ἦν δ' ἐγὼ*—εἶπον ἐγώ.—*εἶχομεν ἂν λαβεῖν*—θὰ ἠδυνάμεθα νὰ λάβωμεν.—*ἐπιστάτης*—ὁ ὠρισμένος νὰ ἐπιστατῆ ἐπὶ τινος, ἐπιμελητής.—*αὐτὸ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ*· δυϊκὸς ἀριθμὸς.—*τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν*—τὴν ἀρετὴν τὴν ἀρμόζουσαν εἰς τὴν φύσιν των.—*ἱππικὸς*—ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ ἱππικὰ πράγματα.—*γεωργικὸς*—ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ γεωργικὰ πράγματα.—*τῆς τοιαύτης ἀρετῆς*· *ἀνθρωπίνη* ἀρετὴ εἶναι ἡ καθιστῶσα τέλειον τὸν ἄνθρωπον, *πολιτικὴ* δὲ ἡ καθιστῶσα τέλειον τὸν πολίτην.—*πάνυ γε*—μάλιστα.—*ἦ δ' ὅς*—εἶπεν αὐτός.—*ποδαπὸς*—ἀπὸ ποῦ καταγόμενος.—*πόσου*—ἀντὶ πόσου.—*Εὐηνος*· σοφιστὴς καὶ ποιητὴς καταγόμενος ἐκ Πάρου, διαμένων δ' ἐν Ἀθήναις καὶ διδάσκων ἀντὶ χρημάτων τοὺς νέους. Ἐκ τῶν ποιημάτων του σφίζονται ἀποσπάσματά τινα.—*ἐμμελῶς*—ὀρθῶς ἐνταῦθα—ἀνευ ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων, εὐθηνά.—*καλύνομαι*—καυχῶμαι, ὑπερηφανεύομαι.—*ἀβρύνομαι*—ὑπερηφανεύομαι.—*ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι*—ἀλλὰ νῦν οὐ καλλύνομαι οὐδ' ἀβρύνομαι· οὐ γὰρ ἐπίσταμαι.

Κεφ. 5

Χαιρεφῶν· εἷς ἐκ τῶν ἀρίστων μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, λίαν ἐνθουσιώδης ὁπαδὸς καὶ θαυμαστὴς αὐτοῦ, μιμούμε-

νος τὸν διδάσκαλόν του καὶ εἰς τὴν ἔνδυμασίαν. Διὰ τοῦτο καὶ μόνος αὐτὸς συνδιακωμωδεῖται ὀνομαστί μετὰ τοῦ Σωκράτους ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν ταῖς Νεφέλαις.—*ὅτι σοφώτατος πάντων ἦτο ὁ Σωκράτης*· ἡ ἀπάντησις ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τῆς Πυθίας πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα ἦτο :

*Σοφὸς Σοφοκλῆς, σοφώτερος Εὐριπίδης,
ἀνδρῶν δ' ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος.*

Κεφ. 10

Μέλητος μὲν χάριν τῶν ποιητῶν κλπ. Ὁ *Μέλητος* ἦτο μέτριος ποιητῆς τραγυδιῶν, ὁ *Ἄνυτος* βυρσοδέψης καὶ πολιτικός διαθέτων μεγάλην δύναμιν μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Θρασυβούλου, ὁ δὲ *Δύκων* ἔξ ἑπαγγέλματος ῥήτωρ καὶ δημαγωγὸς ὄχι χρηστός.

Κεφ. 16

ἀλλὰ γὰρ—ὡς τόσον, ἀλλ' ὅμως.—*γραφή*—ἔγγραφος κατηγορία ἢ καταγγελία διὰ δημόσιον ἀδίκημα.—*οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας*· ἡ σειρά τῶν λέξεων : *δοκεῖ μοι οὐκ εἶναι πολλῆς ἀπολογίας*—μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἔκτενοῦς ἀπολογίας.—*ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον*· συνδέει τὸν ἐπόμενον λόγον πρὸς τὰ λεχθέντα ἐν κεφαλαίῳ 2 καὶ ἐφεξῆς, ὅπου ἐξέθεσε τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας ἔδυσφημήθη καὶ διεβλήθη παρὰ τῷ λαῷ.—*ἀπέχθεια*—μῖσος.—*πολλὴ μοι ἀπέχθεια γέγονε*—ἔχω γίνεαι πολὺ μισητός.—*ὁ με αἰρήσει*—τὸ ὁποῖον θὰ με καταδικάσῃ ἐν τῇ δικανικῇ γλώσσῃ τὸ *αἰρεῖν τινα*—καταδικάζειν τινα.—*διαβολή*—κακὴ γνώμη.—*πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς*· ἔννοεῖ τὸν Μιλτιάδην, τὸν Κίμωνα, τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Φειδίαν καὶ ἐκ τῶν παλαιότερων τὸν Παλαμήδην καὶ τὸν Αἴαντα, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης ὡς ἀδίκως ἀποθιμόντας (κεφ. 32) καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἔσυραν εἰς τὰ δικαστήρια καὶ κατεδίκασαν αἰ συνοφανταῖαι τῶν φθονερῶν.—*οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στή*—οὐδεὶς δὲ φόβος, μήπως σταματήσῃ εἰς ἐμὲ τὸ κακόν· πικρὰ καὶ δητικὴ εἰρωνεία, ἀντί : οὐδεμία ἐλπίς ὑπάρ-

χει ὅτι θὰ σταματήσῃ.—*εἶτα*—καὶ ἔπειτα· διὰ τοῦ *εἶτα* ἐξαιρέ-
ται τὸ ἀσυμβίβαστον δύο ἐναντίων πραγμάτων. Τὰ ἀσυμβίβαστα
ἐνταῦθα εἶναι τὸ *ἐπιτηδεῦσαι τοιοῦτον ἐπιτήδευμα, ἐξ οὗ*
κίνδυνεύει ἀποθανεῖν καὶ τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τούτῳ.—
ἐπιτήδευμα—ἔργον, ἀσχολία.—*ἐπιτηδεύω*—ἀσχολοῦμαι.—*κίν-*
δυνον τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι· τὸ *ζῆν* καὶ *τεθνάναι*, ἐνῶ εἶναι
ἐκ φύσεως ἀντίθετα, ἐνταῦθα σημαίνουν τὸ αὐτό· *κίνδυνος τοῦ*
ζῆν—κίνδυνος τῆς ζωῆς—κίνδυνος νὰ χάσῃ τις τὴν ζωὴν του—
κίνδυνος τεθνάναι.—*ἄνδρα*· ὑποκείμενον τοῦ *ὑπολογίζε-*
σθαι.—*ὅτου τι καὶ μικρὸν ὄφελός ἐστιν*—τοῦ ὁποίου ὑπάρ-
χει καὶ μικρά τις ὠφέλεια, ὃ ὅποιος ἀξίζει κάτι τι.—*φαῦλος*—
ἀνάξιος λόγου.—*ἡμίθεοι*—ἥρωες.—*ὁ τῆς Θέτιδος υἱός*· ὁ
Ἄχιλλεύς.—*παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομείναι*—ἢ νὰ ὑποφέρῃ
αἰσχρόν τι.—*ἐπειδὴ*· χρονικόν.—*θεὸς οὔσα*—ἦτις ἦτο θεὰ
(καὶ ἐπομένως ἀξιόπιστος, ὡς προφητεύουσα τὰ μέλλοντα).
ἐτέθη τοῦτο, διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ κῦρος τῆς πρὸς τὸν Ἄχιλλέα
προφητείας τῆς μητρὸς του καὶ τὸ θάρρος, μετὰ τοῦ ὁποίου οὗτος
ἀπέρριψε τὴν συμβουλὴν αὐτῆς. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο διηγεῖται
ὁ Ὅμηρος εἰς τὸ Σ τῆς Ἰλιάδος, στιχ. 70 καὶ ἐφεξῆς.—*τιμωρῶ*
τινὶ τι—λαμβάνω ἐκδίκησιν ὑπὲρ τίνος διὰ κάτι τι, ἱκανοποιῶ
τινα διὰ τι.—*ἐταῖρος*—φίλος.—*ἀποθανεῖ*· β'. ἐνικὸν μέλλον-
τος.—*τοι*—βεβαίως.—*πότιμος*—τὸ πεπωμένον, ὃ θάνατος.—
ὀλιγωρῶ τινος—παραμελῶ τι, περιφρονῶ τι.—*κακὸς ὢν*—ὢν
ἄνανδρος καὶ δειλός· ἢ μετοχὴ τροπικὴ.—*τιμωρῶ τινι*—βοηθῶ
τινα.—*δίκην ἐπιτίθημι τινι*—ἐπιβάλλω τιμωρίαν εἰς τινα.—
παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν—παρὰ τὰ καμπυλόγραμμα πλοῖα.—*ἄχ-*
θος—βάρος.—*ἄρουρα*—γῆ.—*οὗ ἂν τις ἑαυτὸν τάξῃ* κλπ. (τὸ
οὗ—ὄπου). Τὸ ἠθικὸν τοῦτο παράγγελμα εἶναι ὁ ὕψιστος κανὼν
καὶ γνώμων τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου.—
πρὸ τοῦ αἰσχροῦ—ἔμπροσθεν τοῦ αἰσχροῦ, τῆς ἐντροπῆς· ἢ
πρὸ ἐνταῦθα σημαίνει παραβολὴν καὶ προτίμησιν.

Κεφ. 17

εἰ τότε μὲν ἔμενον—ἐνταῦθα δὲ λίποιμι τὴν τάξιν· ὃ
εἰ ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις (ἔμενον—λίποιμι)· ἐν

τούτοις ἢ δευτέρα μόνον εἶναι ὑποθετικὴ καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρεται κατ' εὐκτικήν, ὅπως ἀπαιτεῖ ἢ ὑπόθεσις ἐνταῦθα. Ἀπόδοσις εἶναι τὸ *δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένοις*. Ἡ πρώτη προτάσις (*ἔμμενον*) δηλοῖ ἱστορικὸν γεγονός καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρεται κατ' ὀριστικήν. Αἱ δύο προτάσεις συνδέονται ἀντιθετικῶς διὰ τοῦ *μὲν—δὲ* ὡς ἀντιφατικά. Τὸ νόημα: Ὑπήκουσα εἰς ἀνθρώπους ἄρχοντάς μου· δὲν θὰ ἦτο φοβερόν, ἂν δὲν ὑπήκουον εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ θεοῦ;—*ἐν Ποτιδαίᾳ*· ἡ Ποτιδαία ἦτο πόλις τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου, ἀποικία τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ φόρου ὑποτελής εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Παρακινήθεισα ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἀπεστάτησε κατὰ τὸ ἔτος 432 π. Χ., ὀλίγον πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν στρατὸν καὶ μετὰ δύο ἔτων ἀγῶνας ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ παραδοθῆ. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην εἶχε λάβει μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅστις κατὰ τινα μεγάλην μάχην ἔσωσε τὸν Ἀλκιβιάδην κινδυνεύσαντα νὰ φονευθῆ.—*ἐν Ἀμφιπόλει*· Ἡ Ἀμφίπολις, πόλις ἐν Μακεδονίᾳ, ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, εἶχεν ἀποστατήσει κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας. Τῆς τότε γενομένης ἐκστρατείας μετέσχε καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν Ἀμφιπόλει συναφθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 422 π. Χ. μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκηθησαν, ἐφονεύθησαν δὲ ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Κλέων καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Πελοποννησίων Βρασίδης.—*ἐπὶ Δηλίῳ*—παρὰ τὸ Δήλιον, πλησίον τοῦ Δηλίου. Τὸ *Δήλιον* ἦτο ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Βοιωτίᾳ. Κατὰ τὸ ἔτος 424 π. Χ. ἐνίκηθησαν ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Θηβαίων. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης ἀγωνισθεὶς μὲ γενναϊότητα καὶ σφάσας ἐκ βεβαίου θανάτου τὸν Ξενοφῶντα.—*ὥσπερ καὶ ἄλλος τις*—ὅπως καὶ κάθε ἄλλος· τοῦτο λέγεται εἰς ἔνδειξιν μετριοφροσύνης.—*τάτιοντος*· μετοχὴ χρονική.—*ὑπολαμβάνων*—ὑποθέτω, δέχομαι ὡς ἀληθές.—*φιλοσοφοῦντα καὶ ἐξετάζοντα*· μετοχαὶ τροπικά.—*ὄτιοῦν*—ὄτιδῆποτε.—*δεινὸν μέντ' ἂν εἶη*—παράδοξος βεβαίως θὰ ἦτο ἡ διαγωγή μου.—*ὡς ἀληθῶς*· ἰσχυρότερον τοῦ ἀπλοῦ *ἀληθῶς*.—*ἀπειθῶν καὶ δεδιῶς καὶ οἰόμενος*· μετοχαὶ αἰτιολογικά.—*δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἢ οὐκ οἶδεν*· τὸ πλήρες: τὸ γὰρ θάνατον δεδιέναι ἐστὶ δοκεῖν εἰδέ-

ναι ἃ οὐκ οἶδεν.—**τω**=τινί (ἄορ. ἀντωνυμία): δοτική τοῦ κατὰ τι.—**του**=τινός.—**τούτω ἄν'** τὸ πλήρες: **τούτω ἄν φαίην σοφώτερος εἶναι** τὸ **τούτω** δοτική τοῦ κατὰ τι.—**πρὸ οὖν τῶν κακῶν**=ἰπέναντι λοιπὸν τῶν κακῶν· ἢ **πρὸ** δηλοῖ σύγκρισιν καὶ ἀντιπαραβολήν.—**ὧν οἶδα**: ἔλιξι, ἀντὶ **ἃ οἶδα**.—**φεύγω**=ἀποφεύγω.—**ἀφίετε** τοῦ ῥήμ. **ἀφήμι**=ἀφήνω ἐλεύθερον, ἀπολύω.—**ἀπιστήσαντες=μὴ πεισθέντες.**—**τὴν ἀρχὴν**=ἔξ ἀρχῆς.—**διαφεύγω**=μὲ πλάγια μέσα γλυτώνω.—**πρὸς ταῦτα**=σχετικῶς μὲ αὐτά.—**ἐπὶ τούτω μέντοι, ἐφ' ὧτε**=ἐπὶ τούτω ὅμως τῷ ὄρω, ὥστε.—**ζήτησις**=ἔρευνα, ἐξέτασις.—**ἀλῶς**: ὑποτακτικὴ ἄορ. β'. τοῦ ῥήμ. **ἀλίσκομαι.**—**ἀποθανεῖ** β'. ἐνικὸν μέλλοντος.—**ἐπὶ τούτοις**=ἐπὶ τούτοις τοῖς ὄροις.—**ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ** (συνώνυμα)=σᾶς ἀγαπῶ μὲν καὶ σᾶς λατρεύω φράσις φιλοφρονητικῆ.—**πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ** σᾶς ἀγαπῶ μὲν καὶ πολὺ μάλιστα, θὰ ὑπακούσω ὅμως μᾶλλον εἰς τὸν θεόν. Εὐσχημος τρόπος ἀρνήσεως καὶ ἀποποιήσεως.—**ἔωσπερ ἄν ἐμπνέω**=ἐφ' ὅσον ἀναπνέω, ζῶ.—**οὐ μὴ παύσωμαι**=δὲν θὰ παύσω· ἢ ἰσχυρὰ αὕτη ἄρνησις προῆλθεν ἐκ τῆς πλήρους φράσεως: **οὐκ ἔστι φόβος μὴ παύσωμαι.**—**ἐνδείκνυμαι**=συμβουλεύω, καθοδηγῶ.—**ὄτω**: ἀναφορικὴ ἀντωνυμία.—**ἐντυγχάνω τινὶ**=συναντῶ τινα.—**εὐδόκιμος**=ὁ ἔχων καλὴν φήμην.—**ἰσχὺς**=ἡθικὴ καὶ ὕλικὴ δύναμις.—**ἀμφοσβητῶ**=διαφιλονικῶ, φέρω ἀντιρρήσεις.—**καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι**=καὶ δισχυρίζεται ὅτι φροντίζει τὸ φῆ ὑπὲρ τακτικῆ τοῦ φημί.—**ἄπειμι**: χρόνου μέλλοντος, ὅπως τὸ προηγούμενον ἀφήσω· τούτου ἐνεστῶς λαμβάνεται τὸ **ἀπέροχομαι.**—**ἐρήσομαι**: μέλλων τοῦ ῥήμ. **ἐρωτῶ.**—**ἐρήσομαι καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω** διὰ τούτων ἄριστα ὑποδηλοῦται ἡ μέθοδος τοῦ Σωκράτους εἰς τὰς συζητήσεις του μετὰ τῶν ἄλλων.—**φάναι δέ**: ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ **δοκῆ** καὶ σημαίνει ὅχι ἀπλῶς **φάναι**, ἀλλὰ **ψευδῶς φάναι**, ὅπερ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Σωκράτους. Τὸ νόημα: Ἐὰν ἐλέγχων τὸν εὖρω ὅτι δὲν ἔχει πράγματι ἀρετὴν, ἀλλ' ὅτι λέγει μόνον ὅτι ἔχει.—**ὄνειδιῶ**=θὰ τὸν ἐπιπλήξω, θὰ τοῦ κάμω παρατηρήσεις.—**περὶ ἐλαχίστου ποιοῦμαι τι**=θεωρῶ τι ἄξιον ἐλαχίστης τιμῆς, θεωρῶ τι μηδαμινόν.—**φαῦλος**=εὐτελεῆς ἀνάξιος λόγου.—**περὶ πλείονος ποιοῦμαι τι**=θεωρῶ

τι ἄξιον μεγίστης τιμῆς, προτιμῶ τι.—*ἀστός*=συμπολίτης, ἐντόπιος.—*ὄσω μου ἐγγυτέρω ἔστε γένοι*=καθ' ὅσον μοῦ εἶσθε πλησιέστεροι κατὰ τὴν συγγένειαν.—*τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν*· τὸ *ὑπηρεσίαν* συνετάχθη μετὰ δοτικῆς, ὅπως καὶ τὸ ῥῆμα *ὑπηρετῶ*.—*πείδων*=προσπαθῶν νὰ πεῖθω (διὰ τῆς διδασκαλίας μου).—*μηδὲ οὔτω... ὡς*=μηδὲ τόσον... ὅσον.—*ὅπως ἔσται ὡς ἀρίστη* (πλαγία ἐρωτηματικὴ πρότασις)=πῶς θὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρίστη.—*οὐκ ἐν χρημάτων ἀρετῇ γίνεταί*· δικαίως ὁ Σωκράτης κατεπολέμει μετὰ τρσαύτης ἐπιμονῆς τὴν λατρείαν τοῦ πλοῦτου, διότι ἔνωρις ἤδη εἶχεν ἀρχίσει νὰ θεωρῆται οὗτος τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦ βίου.—*καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ*=καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν.—*εἰ μὲν οὖν... ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερά*· ὁ Σωκράτης ἐξέθεσε καθαρῶς περὶ τί περιστρέφεται ἡ διδασκαλία του. Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουν πρὸς τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ τὰ καινὰ δαιμόνια, διὰ τὰ ὅποια τὸν κατηγοροῦν. Διὰ τοῦτο λέγει πρὸς τοὺς δικαστὰς του : Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ διὰ τοιοῦτον ἔγκλημα πρέπει νὰ κριθῶ· ἂν λέγων αὐτὰ διαφθείρω τοὺς νέους, ἔστωσαν ταῦτα βλαβερά· δέχομαι νὰ καταδικασθῶ δι' αὐτὰ ὡς διαφθορεὺς τῶν νέων· ὄχι ὅμως δι' ὅσα λέγουν οἱ κατήγοροί μου, διότι δὲν εἶναι ἀληθῆ.—*πρὸς ταῦτα*=αὐτῶν οὕτως ἐχόντων, συμφώνως μὲ αὐτά.—*ἢ πείθεσθε Ἄντιῶ ἢ μὴ* κλπ. Προστακτικαὶ μετὰ τῶν ἢ... ἢ εἰς ἐνδειξιν ἀδιαφορίας.—*ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος*· νὰ ἐρμηνευθῆ ὡς νὰ ἦτο : *ποιεῖτε ἢ τόδε, ἢ τόδε, ὡς ἂν ποιήσαιτε περὶ ἀνθρώπου οὗ δυναμένου ποιεῖν ἄλλα παρὰ ταῦτα*.

Κεφ. 18

μὴ θορυβεῖτε· ἡ ὑπερήφανος γλῶσσα τοῦ Σωκράτους ἠρέθισε τοὺς δικαστὰς. Διὰ τοῦτο διακόπτων τὸν λόγον παρακαλεῖ αὐτοὺς νὰ μὴ θορυβοῦν, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀκούσουν πρὸς ὠφέλειάν των. Ἐντὶ δὲ νὰ προσπαθῆσθαι νὰ κατευνάσῃ τὴν θύελλαν, προαγγέλλει εἰς αὐτοὺς ὅτι θὰ ἀκούσουν λόγους ἀκόμη περισσότερον ἀσυνήθεις.—*ἐμμένω τινί*=παραμένω σταθε-

ρὸς εἷς τι.—*ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην* τὸ μοι=παρακαλῶ· τὸ οἷς ἐδεήθην ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ μὴ *θορυβεῖν, ἀλλ' ἀκούειν*.—*ὀνήσεσθε* (τοῦ ῥ. *ὀνίνημι*)=θὰ ὠφεληθῆτε.—*ἀκούοντες*· μετοχή ὑποθετική.—*ἅττα*· ἀόριστος ἀντωνυμία=τινά.—*εὗ γὰρ ἴστε*=νά ἤξεύρητε δηλαδὴ καλά.—*οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι*=διότι νομίζω ὅτι κατὰ τοὺς θεῖους θεσμοὺς δὲν δύναται (ὁ χειρότερος νὰ βλάβῃ τὸν καλύτερον).—*ἀμείνων*=ὁ ἠθικῶς ἀνώτερος.—*χειρῶν*=ὁ ἠθικῶς κατώτερος.—*ἀποκτείνετε... ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν*· τὰ ῥήματα *ἀποκτείνω, ἐξελαύνω* καὶ *ἀτιμώω* λεγόμενα ἐπὶ κατηγορῶν καὶ δικαστῶν δὲν σημαίνουν ἄμεσον, ἀλλ' ἔμμεσον ἐνέργειαν αὐτῶν=κάνω νὰ καταδικασθῆ τις ἢ καταδικάζω τινὰ εἰς θάνατον ἢ ἔξοριαν ἢ ἀτιμίαν. Οἵτιοι ἦσαν οἱ τρεῖς μέγιστοι βαθμοὶ τῆς καταδίκης ἐπὶ πολιτικῶν καὶ δημοσίων ἐγκλημάτων, μετὰ τοὺς ὁποίους ἔρχεται τὸ χρέματικὸν πρόστιμον. Ἄτιμία ἐλέγετο ἡ στέρσις πολιτικῶν δικαιωμάτων.—*καὶ ἄλλος τίς που*=καὶ ἄλλος κανεῖς ἴσως.—*ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν* τὸ πλήρες: *ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἶμαι μέγα κενὸν ποιεῖν*.—*ἀποκτείνωμι*=ρονεύω, καταδικάζω εἰς θάνατον.—*πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι*=πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπολογοῦμαι, οὐδόλως ἀπολογοῦμαι.—*ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν* ἐνν. τὸν λόγον ποιοῦμαι.—*μή τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν*=μήπως διαπράξητε σφάλμα τι ὡς πρὸς τὸ πρὸς σᾶς δῶρον τοῦ θεοῦ· *δῶρον* ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του ὁ Σωκράτης, διότι ὁ θεὸς τὸν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ ἀποτρέπη αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ προτρέπη εἰς τὴν ἀρετὴν.—*ἀτεχνῶς*· προσδιορισμὸς τῆς μετοχῆς *προσκειμενον*.—*γελοιότερον*· ἀντὶ τοῦ θειικοῦ *γελοῖον*.—*προσκειμενός τινι*=προσθεθιμένος, προσκεκολλημένος εἰς τινὰ· τὸ *προσκειμαι* παθητικὸν τοῦ *προσθέθεικα*.—*γενναῖος*=εὐγενής, καλῆς καταγωγῆς (ῥάσας).—*νωθέστερος*=ὀλίγον δυσκίνητος, νοθρός· τὸ συγκριτικὸν ἔχει ἐνταῦθα ἐλαττωτικὴν δύναμιν· ὁ θεικός: *νωθής*=δυσκίνητος.—*εγείρομαι*=κεντοῦμαι, ἐρεθίζομαι.—*μύωψ*· οὕτω λέγεται καὶ τὸ κέντρον, διὰ τοῦ ὁποίου κεντοῦν τοὺς ἵππους καὶ ἄλλα ζῶα ὅταν εἶναι νοθρά, καὶ τὸ γνωστὸν ζῴφιον, ὁ ντάβανος, τὸ ὁποῖον ἐνοχλεῖ πολὺ τὰ ζῶα. Εἶναι φανερὸν ὅτι τοῦτο τὸ δεύ-

τερον σημαίνει ἐνταῦθα, διότι πρὸς ντάβανον παραβάλλει τὸν ἑαυτὸν του ὁ Σωκράτης, ὅστις ἀδιακόπως προσκείμενος δὲν ἀφήνει τοὺς ἵππους ν' ἀποκοιμηθοῦν, ἕνεκα τούτου δὲ ἀπεκάλεσε τὴν παραβολὴν γελοίαν.—*οἷον δὴ*—ὁποῖον ἀκριβῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον *ἄλλον τοιοῦτον*. Τὸ ἐπόμενον *τοιοῦτόν τινα* εἶναι ἐπανάληψις τοῦ *οἷον*, διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ σαφέστερον διὰ τῶν ἐπομένων.—*ὅς ὑμᾶς ἐγείρων* τὸ *ὅς* ἐνταῦθα σημαίνει αἰτίαν, ὅπως τὸ σημερινὸν *πού*.—*προσκαθίζω*—κάθημαι πλησίον ἢ λέξις χαρακτηριστικὴ τῆς συνηθείας τοῦ μύωπος, ὅπως καὶ ἀνωτέρω τὸ "*προσκείμενον*" ἀμφοτέρω ἐνταῦθα μεταφορικῶς.—*ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἄν... ἀποκτείναιτε* τὸ *ἴσως* καὶ *τάχα* συνώνυμα. Ἐκ τῶν τριῶν *ἄν* ὁ *α'* καὶ ὁ *γ'* ἀνήκουν εἰς τὸ *ἀποκτείναιτε*, ὁ δὲ μέσος εἰς τὸ *κρούσαντες*.—*ἄχθομαι*—ἀγανακτῶ, δυσαρεστοῦμαι ἢ μετοχὴ αἰτιολογικὴ.—*ὥσπερ οἱ νυστάζοντες* ἐνν' *ἄχθονται*.—*κρούω*—πληγώνω, πλήττω θανατηφόρως.—*καθεύδω*—κοιμῶμαι.—*οἷος δεδόσθαι*—ὥστε δεδόσθαι.—*ἐνθένδε*—ἐκ τούτου, ἐκ τοῦ ἐξῆς.—*οὐ γάρ... ἔοικε* ὁ γὰρ ἐνταῦθα ἐπεξηγηματικός.—*τῶν οἰκείων ἀμελουμένων* ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ *ἀνέχεσθαι*.—*οἰκεῖα*—ιδιωτικαὶ ὑποθέσεις, οἰκογενειακὰ συμφέροντα.—*τὸ ὑμέτερον πράττω*—ἐπιδιώκω τὸ ὑμέτερον συμφέρον.—*πείθοντα*—πειρῶμενον *πείθειν*.—*καὶ αὐτοὶ*—*καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ*.—*ἀπαναισχυντῶ*—ψεύδομαι ἀναισχύντως.—*πράττομαί τινα μισθὸν*—εἰσπράττω, λαμβάνω παρὰ τινος μισθόν.—*ἱκανὸν γὰρ παρέχομαι τὸν μάρτυρα* σύμπτηξις δύο προτάσεων—*ἱκανὸς γὰρ ὁ μάρτυς, ὃν παρέχομαι*.—*ἱκανὸς*—ἄξιόπιστος.

Κεφ. 19

πολυπραγμονῶ—ἀναμιγνύομαι εἰς πολλὰς ξένας ὑποθέσεις, ἀναμιγνύομαι εἰς τὰ ἰδιαίτερα τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων· εἰρωνικῶς μεταχειρίζεται ἐνταῦθα τὴν λέξιν ὁ Σωκράτης, διότι τὴν τοιαύτην ἀσχολίαν καὶ πολυπραγμοσύνην ἐπανειλημμένως ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του χαρακτηρίζει ὡς ἰδίαν ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὀξύμωρον : *ἰδία*—*πολυπραγμονῶ*.—*ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος*—ἐρχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δή-

μου· *πλήθος* ἐνταῦθα εἶναι ὅλος ὁ λαὸς καὶ ὄχι ἡ δημοκρατικὴ μερίς.—*τούτου δέ*· δηλ. τοῦ *μὴ τολμᾶν ἀναβαίνειν*.—*δαιμόνιον*· πάντοτε ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ὡς ἐπίθετον.—*γραφή*·; (κεφ. 16).—*ἐπικωμωδῶ*·=διαστρέφω ὅπως οἱ κωμωδιοποιοί, διακωμωδῶ, χλευαστικῶς παρωδῶ· ὁ Μέλητος ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορία χλευαστικῶς ἔκαμνε διάκρισιν μεταξὺ τῶν κοινῶν θεῶν καὶ τοῦ δαιμονίου τοῦ Σωκράτους, τὸ ὁποῖον ὑπενόει μὲ τὰς λέξεις : *ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά*.—*ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστίν...*· *γιννομένη*· ἡ σειρὰ τῶν λέξεων : *τοῦτο δὲ ἀρξάμενον ἐκ παιδὸς ἐστὶ φωνὴ τις γιννομένη ἐμοί*.—*πράττειν*· δέον νὰ νοηθῇ ἔξαρθόμενον ἀπὸ κοινουῦ ἐκ τοῦ *ἀποτρέπει* καὶ τοῦ *μέλλω*. Τὸ πλήρες : *ἀεὶ ἀποτρέπει με πράττειν τοῦτο, ὃ ἀν μέλλω πράττειν*.—*οὔποτε*·=οὐδέποτε.—*τὰ πολιτικὰ πράττω*·=ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ πολιτικά.—*παγκάλως*·=κάλλιστα.—*ἀπωλόλη—ὠφελήκη*· α'. ἐνικὰ ἀντὶ *ἀπώλωλειν—ὠφελήκειν*.—*δστις σωθήσεται*·=δστις θὰ δυνηθῇ νὰ σωθῇ.—*οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλω πλήθει οὔδενι*·=οὔτε πρὸς τὴν ἰδικήν σας οὔτε πρὸς ἄλλην οὐδεμίαν δημοκρατίαν.—*γνησίως*·=ἐντίμως καὶ θαρραλέως.—*ἐναντιούμενος καὶ διακώλυων*· μετοχαὶ ὑποθετικά.—*καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον*· ὃ καὶ εἰς τὸ *ὀλίγον χρόνον*.—*δημοσιεύω*·=πράττω τὰ πολιτικά, ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ πολιτικά· ἀντίθετον τοῦ *ιδιωτεύω*, ὅπερ σημαίνει : ζῶ ὡς ἰδιώτης, δὲν πολιτεύομαι.

Κεφ. 20

ὁ *ὕμεις τιμᾶτε ἔργα*· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης περιποιητικώτερον ἢ ἀληθέστερον. Ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμων τὰ ἔργα εἶναι ἀληθές, ὀλιγώτερον ἀληθές ὅμως εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἐτίμων τοὺς λόγους περισσότερον τῶν ἔργων.—*οὔδ' ἂν ἐνι*·=οὔδενι ἂν ἀτικὴ τμησις πρὸς μεγαλυτέραν ἔντασιν.—*ὑπεικάθω*·=ὑπέικω·=ὑποχωρῶ.—*ὑπέικων*· μετοχὴ ὑποθετικὴ.—*ἄμ' ἂν καὶ ἀπολοίμην*· ὁ ἄμα·=ἀμέσως.—*φορτικά μὲν καὶ δικανικά*· οἱ δικανικοὶ λόγοι εἶχον τὴν φήμην ὅτι ἦσαν μακροί, ἄνευ οὐσιωδῶν ἐννοιῶν καὶ πλήρεις περιαιτολογιῶν καὶ κομπορημοσύνης. Αἱ δὲ περιαιτολογίαι εἶναι πάντοτε φορτικά, ἐνοχλητικά.—

ἐβούλευσα δὲ=ἐχορημάτισα ὅμως βουλευτής· ὁ Σωκράτης ἐχορημάτισε βουλευτής κατὰ τὸ ἔτος 406 π. Χ. Ἡ Ἀθηναϊκὴ βουλὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπετελεῖτο ἐκ πεντακοσίων βουλευτῶν, ἐκλεγομένων διὰ κλήρου πενήκοντα ἐξ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν καὶ ἐξ ὅλων τῶν πολιτῶν, οἵτινες εἶχον τὰ πολιτικά των δικαιώματα καὶ ἡλικίαν ἄνω τῶν τριάκοντα ἔτων. Οἱ πενήκοντα βουλευταὶ ἐκάστης φυλῆς προήδρευον τῆς βουλῆς τὸ δέκατον τοῦ ἔτους, κατὰ σειρὰν ὀριζομένην διὰ κλήρου, ἐκαλοῦντο δὲ τότε *πρυτάνεις* καὶ ἡ φυλὴ αὐτῶν *πρυτανεύουσα*. Ἐκ τῶν πρυτάνεων ἐξελέγετο καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου εἰς *πρόεδρος* ἢ *ἐπιστάτης*, ὅστις προήδρευε τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου καὶ ἐκράτει τὰς σφραγίδας τοῦ κράτους καὶ τὰς κλεῖδας τοῦ δημοσίου θησαυροῦ καὶ τοῦ ἀρχείου. Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς πρυτανείας των οἱ πρυτάνεις διέμενον ἐν τῷ Πρυτανεῖῳ ἢ τῇ Θόλῳ, τρεφόμενοι δημοσίᾳ δαπάνῃ. Μεταξὺ τῶν καθηκόντων τῆς βουλῆς ἦτο καὶ τὸ προβούλευμα, δηλαδὴ ἡ προπαρασκευὴ τῶν ὑποθέσεων διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου· διότι οἱ πρυτάνεις, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἐπιστάτης, εἶχον τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον νὰ εἰσάγουν τὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ προτείνουν τὴν ἐπιψήφισίν τινος ἢ καὶ νὰ ἐμποδίζουν αὐτήν.—*Ἀντιοχίς*· εἰς τὴν Ἀντιοχίδα φυλὴν ἀνήκεν ὁ δῆμος *Ἀλωπεκῆ*, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατήγετο ὁ Σωκράτης.—*τοὺς δέκα στρατηγούς*· διὰ τὸ στρογγύλον τοῦ ἀριθμοῦ· διότι κυρίως ὀκτῶ μόνον στρατηγοὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν καὶ ἐκ τούτων πάλιν μόνον ἕξ κατεδικάσθησαν καὶ ἐθανατώθησαν, διότι οἱ ἄλλοι δύο δὲν ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ναυμαχίαν.—*ἀνελομένους*· μετοχὴ τοῦ ῥ. *ἀναιροῦμαι* = ἀναλαμβάνω, ἀνασύρω, συμμαζεύω (τοὺς νεκροὺς πρὸς ταφήν).—*τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας*· βραχυλογία, ἀντί: *οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας*· δηλ. *ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς ἣν ναυμαχοῦντες ἔπεσον*. Πρόκειται περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς γενομένης κατὰ τὸ ἔτος 406 π. Χ. εἰς τὰς Ἀργινούσας, τὰς τρεῖς παρὰ τὴν Λέσβον μικρὰς νήσους, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Πελοποννήσιοι ἐνίκηθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης σφοδροτάτης τρικυμίας δὲν κατώρθωσαν νὰ περισυλλέξουν

τοὺς νεκρούς, τοὺς τραυματίας καὶ τοὺς ναυαγούς. Ἡ ἀκουσία αὐτῆ παράλειψις ἱεροῦ καθήκοντος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐξηρέθισε τὸ ἐν Ἀθήναις πλῆθος, παρασυρθὲν καὶ ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, ὥστε οὗτοι ἀνεκλήθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διεξαγωγῆς τῆς δίκης ἔτυχε νὰ εἶναι ἐπιστάτης ὁ Σωκράτης, ὅστις μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις ἠναντιώθη εἰς τὴν ἀδικον καὶ παράνομον ἀπαίτησιν τοῦ πλήθους καὶ ἠρνήθη νὰ θέσῃ εἰς ἐπιρρήφισιν παρομοίαν ἀπόφασιν.—*παρὰ νόμῳ*: ἡ παρὰ νόμῳ ἦτο πολλαπλῆ· α.) Ἐζητεῖτο νὰ δικασθοῦν ὅλοι οἱ στρατηγοὶ «*ἀθροῖοι καὶ μιᾷ ψήφῳ*» καὶ ὄχι χωριστά, ὅπως ὤριζεν ὁ νόμος. β.) Τὸ πλῆθος ἤσκει δικαστικά δικαιώματα ἐπὶ πραξικοπήματος κατὰ τοῦ δήμου, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτον ἀδίκημα. γ.) Δὲν παρεχωρήθη εἰς τοὺς κατηγορουμένους ὁ νομίμως ὄρισμένος χρόνος πρὸς ἀπολογίαν. Καὶ ἀδικος ὅμως ἦτο ἡ «*μιᾷ ψήφῳ*» κρίσις ὅλων τῶν στρατηγῶν, διότι ἐνδεχόμενον ἄλλοι νὰ ἦσαν ἔνοχοι καὶ ἄλλοι ἀθῶοι. Πράγματι δὲ εἷς τῶν κατηγορουμένων στρατηγῶν ἦτο σφθεὶς ναυαγὸς καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο μᾶλλον κατήγορος ἢ κατηγορούμενος.—*ὡς ἐν τῷ ὑστερῶ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε*: ἀργότερον οἱ Ἀθηναῖοι μετενόησαν διὰ τὴν παράνομον καὶ ἀδικον καταδίκην τῶν στρατηγῶν καὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον τοὺς συκοφάντας τοὺς παραπλανήσαντας αὐτούς.—*ἐνδεικνύει καὶ ἀπάγειν*: δικανικοὶ ὄροι.—*ἐνδεικνύει καὶ ἐνδειξις*=ἄμεσος καταγγελία καὶ παράδοσις τινος εἰς τοὺς *Ἐνδεκα* ἄνευ τῶν νομίμων διατυπώσεων, ἰδίως ἐπὶ ὑπερβάσεως δικαιοδοσίας.—*ἀπάγειν καὶ ἀπαγωγή*=ἡ ἐπ' αὐτοφάρω σύλληψις καὶ ἄμεσος φυλάκισις τινος.—*τῶν ῥητόρων* ἐννοεῖ τοὺς ῥήτορας τῆς ἡμέρας ἐκείνης τοὺς παρασύραντας τὸν λαόν.—*ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι*=παρὰ νὰ συμφωνήσω μὲ σᾶς.—*ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο*: μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου κατὰ τὸ ἔτος 404 π. Χ., ὅτε ἔληξεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Ἡ εἰς τὴν προηγουμένην περίστασιν διαγωγή τοῦ Σωκράτους ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ἀντιδημοκρατικὴ, ἢ δὲ ἐπομένῃ ἀντιαριστοκρατικὴ. Ἀμφότεραι ἐν συνδυασμῷ ἀποδεικνύουν σταθερὸν χαρακτῆρα ἀνθρώπου πει-

θαρχοῦντος μᾶλλον εἰς τὸν θεόν.—*πέμπτον αὐτόν*· δηλαδή αὐτὸν καὶ τέσσαρας ἄλλους.—*θόλος*· θολοεῖδὲς οἰκοδόμημα παρὰ τὸ βουλευτήριον, ἐν τῷ ὁποίῳ διέμενον οἱ πρυτάνεις. Ἐκεῖ εἶχον ἐγκαταστήσει τὸ ἀρχεῖον οἱ Τριάκοντα τύραννοι καὶ ἕκαμμον τὰς συνεδρίας των.—*Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον*· οὗτος ἦτο ἐπιφανὴς Ἀθηναῖος πολίτης, χρηματίσας ἄλλοτε στρατηγός, εἶχε δὲ ἀποσυρθῆ εἰς τὴν γενέτειράν του Σαλαμίνα. Ἐκεῖθεν μετεκάλεσαν αὐτὸν οἱ τριάκοντα τύραννοι καὶ τὸν ἐφόνευσαν διὰ τὰ δημοκρατικά του φρονήματα.—*ἵνα ἀποθάνοι*· ἐνεργητικὸν ἀποκτείνω τινὰ καὶ παθητικὸν ἀποθνήσκω ὑπὸ τινος.—*βούλομαι ὥς πλείστους ἀναπλήσαι αἰτιῶν*· θέλω νὰ καταστήσω ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους συνενόχους.—*ἐνδεικνυμαι*· ἀποδεικνύω.—*εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν*· ἐὰν δὲν ἦτο ἀγροικότερον (ἴδιον ἀγροίκου) νὰ εἶπω, ἐὰν δὲν ἦτο χωριὰτὰ νὰ ὀμιλήσω τοιοῦτοτρόπως.—*οὐδ' ὅτι οὖν*· οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον, οὔτε τόσον δά.—*τὸ πᾶν*· ἕξ ὀλοκλήρου.—*ῶχόμεν ἀπιὼν οἴκαδε*· ἐπῆγα κατ' εὐθείαν εἰς τὴν οἰκίαν μου.—*διὰ ταχέων*· ταχέως.—*εἰ μὴ ἡ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη*· ἡ ἀρχὴ τῶν Τριάκοντα διήρκεσε περίπου ὀκτὼ μῆνας, μετὰ τοὺς ὁποίους οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἐπανάφερον τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.—*ἔσσονται*· δύνανται νὰ παρουσιασθοῦν.

Κεφ. 21

τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι ἂν· ὅτι θὰ διετελοῦν ζῶν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ὅτι θὰ ἔφθανα εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν.—*βοηθῶ τοῖς δικαίοις*· ὑπερασπίζω τὰ δίκαια.—*πολλοῦ γε δεῖ*· οὐδαμῶς, οὐδόλως.—*οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς*· ἔνν. *διεγένετο*· ὁ γὰρ βεβαιωτικός.—*οὐδενὶ πώποτε*· ἐπεξήγησις τοῦ *τοιοῦτος*.—*ξυγχωρῶ*· ὑποχωρῶ.—*οὔτε τούτων οὐδενὶ*· ἔννοεῖ τὸν Κριτῖαν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ τοῦ Σωκράτους. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ φοβερότερος τῶν Τριάκοντα, ὁ δὲ δεύτερος εἶχε πολλὰ ἐλαττώματα καὶ εἶχε προξενήσει πολλὰ κακὰ εἰς τὴν πόλιν. Τούτους οἱ κατηγοροὶ ἀνέφερον ὡς παραδείγματα διαφθορᾶς τῶν νέων ὑπὸ τοῦ Σωκράτους.—*ἐγὼ δὲ διδάσκαλος*

τὸ διδάσκαλος ἐνταῦθα=ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλος.—τὰ ἔμμαντοῦ πράττω=ἐκτελῶ τὸ καθήκον μου (τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβον παρὰ τοῦ θεοῦ). ἔργον του καὶ καθήκον του τεταγμένον ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐθεώρει ὁ Σωκράτης τὸ νὰ ζῆ φιλοσοφῶν καὶ ἐξετάζων τοὺς ἄλλους.—ἐφθόνησα=ἐκ φθόνου ἠρνήθη· δηλ. νὰ μὲ ἀκούη λέγοντα.—ἀλλ' ὁμοίως... ὦν ἂν λέγω· ἢ σειρὰ τῶν λέξεων : ἀλλὰ παρέχω ἔμμαντὸν ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι, εἴαν τις βούληται ἐρωτᾶν, καὶ ἀποκρινόμενος, ἀκούειν ὦν ἂν λέγω. Κατὰ δύο τρόπους ἠδύνατό τις νὰ μανθάνη παρὰ τοῦ Σωκράτους, ἢ ἐρωτῶν, ὅτε ὁ Σωκράτης ἀπεκρίνετο πρὸς πάντα ἀδιακρίτως, ἢ ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Σωκράτους καὶ ἀποκρινόμενος. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἀπήγγελλε λόγους μακροῦς, διὰ νὰ τὸν ἀκούουν.—καὶ τούτων ἐγὼ=καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐγὼ· ἢ γενικὴ ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι.—τούτων τὴν αἰτίαν ὑπέχω=κατηγοροῦμαι διὰ τούτους, φέρω τὴν εὐθύνην διὰ τούτους.—ὦν· ἔνν. ἀνδρῶν.—ιδίᾳ=ιδιαιτέρως, ἐν μυστικῇ διδασκαλίᾳ· ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι πράγματι ὁ Σωκράτης διέφθειρε τοὺς νέους, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν νέων τούτων δὲν ἐγένετο δημοσίᾳ, ἀλλ' ἰδιαιτέρως.—ὅ τι μὴ· ἔνν. ἔμαθον ἢ ἤκουσαν.

Κεφ. 22

διὰ τί δὴ ποτε=διὰ τί τέλος πάντων, διὰ τί τάχα.—εἶπον· ἀνωτέρω ἐν κεφ. 10.—δι· αἰτιολογικόν, μολονότι ἐξαριτᾶται ἐκ τοῦ εἶπον ὡς εἰδικόν.—ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις=χαίρουσιν ἀκούοντες νὰ ἐξετάζωνται· τὸ ἐξεταζομένοις ἐτέθη κατὰ δοτικὴν καὶ ὄχι κατὰ γενικὴν, διότι κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸ χαίρουσιν.—οὐκ ἀηδές· κατὰ λιτότητα, ἀντὶ ἡδιστον.—ἐμοὶ δὲ τοῦτο· δηλ. τὸ ἐξετάζειν.—καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ=καὶ διὰ χρησμάτων καὶ δι' ἐνυπνίων καὶ διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου.—ὅπῃ ποτε καὶ ἄλλῳ ἀνθρώπῳ=διὰ τοῦ ὁποίου τρόπου καὶ εἰς ἄλλον τινὰ ἄνθρωπον κάποτε.—θεῖα μῦτρα=θεῖα δύνამεις.—εὐέλεγκτα=εὐαπόδεικτα.—εὐελεγκτὰ ἐστι=εὐκόλως ἐξελέγ-

χεται ἡ ἀλήθεια αὐτῶν.—*εἰ γὰρ δὴ ἔγωγε* κλπ. Ἐκφέρονται οἱ λόγοι οἱ ἀποδεικνύοντες τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν του.—*τούς μὲν* δηλαδή *τούς νεωτέρους*, οἵτινες καὶ τώρα συναναστρέφονται αὐτόν.—*τούς δέ* δηλαδή *τούς παλαιότερους* καὶ ἤδη πρεσβυτέρους γενομένους.—*ἔγνωσαν*=ἀντελήφθησαν, κατένοησαν.—*ἀναβαίνοντας*· δηλ. ἐδῶ εἰς τὸ δικαστήριον (πρβλ. κεφ. 1 *ἀναβέβηκα*).—*τιμωροῦμαι*=ζητῶ τὴν τιμωρίαν, ἐδικοῦμαι.—*εἰ δὲ μὴ* ἀνακολούθως, ἀντὶ νὰ τεθῆ *εἴτε* μετὰ τὸ προηγούμενον *εἴτε*.—*προσήμεντες*=συγγενεῖς.—*μεμνησθαι*· ἔνν. *τοῦ κακοῦ*=*μνησικακεῖν*· τὸ ἀπαρέμφατον ὑποκείμενον τοῦ νοουμένου *χρῆν*.—*Κρίτων*· φίλος τοῦ Σωκράτους, γνωστός ἐκ τοῦ ὁμωνύμου διαλόγου, καταγόμενος ἐξ Ἀλωπεκῆς τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς, συνδημότης δηλαδή τοῦ Σωκράτους. Ἐν τῷ ὁμωνύμῳ διαλόγῳ προτείνει εἰς τὸν Σωκράτην νὰ δραπετεύσῃ ἀναλαμβάνων αὐτὸς τὴν φροντίδα καὶ τὴν δαπάνην. Ἐν τῷ Φαίδωνι παρίσταται δεχόμενος τὰς τελευταίας παραγγελίας τοῦ Σωκράτους καὶ κλείει τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ τὴν ἐκκνοὴν αὐτοῦ. Ὁ υἱὸς τοῦ Κριτόβουλος ἦτο ὁ οἰκειότατος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους ἀναφερόμενος πᾶσι ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, συχνότερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος.—*ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης*=συνηλικιώτης καὶ συνδημότης μου.—*Δυσανίας ὁ Σφήτιος*· ὁ ἐκ τοῦ δήμου Σφητιοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς καταγόμενος. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αἰσχίνης ἦτο ὄνομασιτὸς μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Σωκρατικὸς πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ῥήτορος, εἶχε δὲ γράψῃ πολλοὺς Σωκρατικοὺς διαλόγους.—*Ἀντιφῶν ὁ Κηφισιεύς*· ὅμι ὁ γνωστός ῥήτωρ Ἀντιφῶν, ὅστις ἦτο Ραμνοῦσιος. Ὁ δῆμος Κηφισιά ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἐρεχθίδαι φυλὴν.—*ἄλλοι τοίνυν οὔτοι*=ἰδοὺ δὲ καὶ ἄλλοι, νὰ δὲ καὶ ἄλλοι.—*οἱ ἀδελφοί*· ἀφ’ οὗ ἀνέγερε μαθητὰς, τῶν ὁποίων ἦσαν παρόντες οἱ πατέρες, μεταβαίνει εἰς ἄλλους, τῶν ὁποίων ἦσαν παρόντες οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί. Ὅλοι οὔτοι παρευρίσκοντο εἰς τὸ δικαστήριον ὡς ἀχροαταί, διότι ἐπετρέπετο ἡ παρουσία εἰς τὸ δικαστήριον καὶ μάλιστα συγγενῶν καὶ φίλων.—*ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι*=ἔχουν λάβῃ μέρος εἰς αὐτὴν τὴν συναναστροφὴν.—*Νικόστρατος ὁ Θεοξοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου*

οὐδείς τούτων εἶναι ἄλλοθεν γνωστός.—ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδηθείη· ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ δὲν προσέρχονται κατήγοροι τοῦ Σωκράτους ἰκετευόμενοι ὑπὸ τῶν νεωτέρων, οἵτινες εἶχον διαφθαρήν ὑπ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Θεόδοτος εἶχεν ἀποθάνει, ὥστε δὲν παρέκάλεσε τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ τὸν κατηγορήσῃ. Τὸ **καταδέομαι**=παρακαλῶ, ἰκετεύω.—**Πάραλος ὁ Δημοδόκου**· ὁ μὲν Πάραλος εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν, ὁ δὲ Δημόδοκος ἀναφέρεται ὡς διαλεγόμενον πρόσωπον ἐν τῷ **Θεάγει**. Ὁ **Θεάγης** γνωστός ἐκ τοῦ ὁμωνύμου διαλόγου.—**Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος**· ἀδελφὸς τοῦ Πλάτωνος, τοῦ μεγάλου φιλοσόφου καὶ συγγραφέως τῆς παρούσης Ἀπολογίας.—**Ἀπολλόδωρος**· ὁ ἐνθουσιωδέστατος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ὁ ἐπικαλούμενος διὰ τοῦτο **μανικός**. Οὗτος ἠγάπα ἐξαιρετικῶς τὸν Σωκράτην. Ὅτε οὗτος καταδικασθεὶς ὠδηγεῖτο εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ Ἀπολλόδωρος εἶπεν «Ἄλλ' ἐγὼ δὲν τὸ ὑποφέρω αὐτό, διότι βλέπω ὅτι κατεδικάσθης ἀδίκως». Καὶ ὁ Σωκράτης θωπεύσας ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν του εἶπε μειδιῶν· «Ἀλλά, φίλε μου, ἤθελες νὰ με ἰδῆς νὰ καταδικασθῶ δικάως ;»—**ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ**· ἄλλοι ρήτορες ἔλεγον **ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι**. Διότι ὁ χρόνος τῆς διαρκείας ἐκάστου λόγου ἐμετρεῖτο διὰ **κλεψύδρας**. Ἦτο δὲ αὕτη δοχεῖον μὲ ὠρισμένην ποσότητα ὕδατος, ὅπερ ἐχύνετο ἐκ μικρᾶς τινος ὀπῆς. Ὁ ὁμιλῶν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον του, μόλις ἐξηντλεῖτο τὸ ὕδωρ τῆς κλεψύδρας.—**ἐγὼ παραχωρῶ**· δηλ. νὰ καλέσῃ μάρτυρας ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι. Πολλάκις οἱ ἀγορεύοντες πρὸς ἴδιον συμφέρον ἔδιδον ἐπ' ὀλίγον τὸν λόγον εἰς τοὺς ἀντιπάλους.—**ἀλλὰ τούτου πᾶν τούναντίον εὑρησέτε**=ἀλλὰ ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον τούτου συμβαίνει, θὰ εὑρετε δηλαδὴ.—**πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοιμούς**=ὄλους προθύμους νὰ μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, νὰ ὑπερασπίσουν ἐμέ.—**τῷ κατὰ ἐργαζομένῳ**· ὡς καὶ κατωτέρω **οἱ διεφθαρμένοι**· εἰρωνικῶς.—**τάχα**=ἴσως.—**ξυνίσασι**=γνωρίζουν καλῶς.

Κεφ. 23

εἶεν=ἄς εἶναι, πολὺ καλά, ἔτσι λοιπόν· διὰ τοῦ **εἶεν** κλείεται ὁ μέχρι τοῦδε λόγος καὶ γίνεται μετάβασις εἰς ἄλλο μέρος

αὐτοῦ.—*καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα*—καὶ ἄλλα ἴσως τοῦ αὐτοῦ εἶδους· δηλαδή λόγους ἀποδεικνύοντας τὴν ἀλήθειαν καὶ ὄχι παρακλήσεις καὶ ἰκεσίας κλπ.—*ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ*· διότι πολὺ πιθανὸν μεταξὺ τῶν δικαστῶν νὰ ὑπῆρχόν τινες, οἱ ὁποῖοι κατηγορηθέντες ἄλλοτε ἠθωώθησαν, διότι μετεχειρίσθησαν τὰ μέσα ταῦτα τὰ καταφρονούμενα ὑπὸ τοῦ Σωκράτους.—*ἐλάττω τουτουῖ τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνίζομαι*—δικάζομαι δίκην ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον ταύτης.—*ἐδεήθη τε καὶ ἰκέτευσε*· *ἐδεήθη* μὲν διὰ λόγων, *ἰκέτευσε* δὲ διὰ σχημάτων κινούντων τὸν οἶκτον.—*παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιβασάμενος*· οἱ κατηγορούμενοι ἐν Ἀθήναις εἶχον συνήθειαν νὰ ἀναβιβάζουσι εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης συγγενεῖς καὶ φίλους, πρὸ πάντων τὰ μικρὰ τῶν τέκνα, ἵνα διὰ τῶν θρήνων καὶ τῶν ὀδυσμῶν κινήσουσι τὸν οἶκτον τῶν δικαστῶν.—*ἴνα δὲ μάλιστα ἐλεηθείη*—διὰ νὰ κινήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὴν εὐσπλαχνίαν τῶν δικαστῶν.—*καὶ ταῦτα*—καὶ μάλιστα.—*ὡς ἂν δόξαιμι*—ὅπως ἤθελον φανῆ, ὅπως οἱ ἄλλοι θὰ νομίζουσι περὶ ἐμοῦ.—*ἐννοήσας*—ἀναλογισθεὶς.—*αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινα*—διάκειμαι πρὸς τινα δυσμενῶς (μεθ' ὑπερηφανίας, διότι ἔχω προσβληθῆ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ φιλότιμον).—*αὐτοῖς τούτοις*—δι' αὐτὰ ταῦτα.—*θεῖτο*· τοῦ ὁ. *τίθεμαι*.—*τίθεμαι τὴν ψῆφον*—*ψηφίζομαι*—δίδω ψῆφον, ψηφοφορῶ.—*οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε*—οὐδένα ἀπὸ σᾶς ἐγὼ κρίνω ἄξιον τοιαύτης διαθέσεως, δὲν πιστεύω ὅτι εἶναι τις τοιοῦτος.—*εἰ δ' οὖν* ὁ *οὖν*—τέλος πάντων.—*ἐπιεικῆ*· οὐδέτερον πληθυντικόν.—*ἐπιεικῆ λέγω*—δίδω κατάλληλον ἀπάντησιν.—*ἄριστε*—καλέ μου κύριε, εὐγενέστατε κύριε.—*τινὲς καὶ οἰκεῖοι*· ἀντὶ καὶ οἰκεῖοί τινες.—*τὸ τοῦ Ὀμήρου*· ἐνν. *συμβαίνει μοι*. Εἰς τὸ Τ τῆς Ὀδυσσεΐας, στίχ. 163, ἡ Πηνελόπη λέγει εἰς τὸν Ὀδυσσεά, τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει ἀκόμη ἀναγνωρίσει: «*Ἀλλὰ καὶ ὧς μοι εἰπέ τεδὸν γένος, ὀπόθεν ἔσσι· οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἔσσι παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης*».—*καὶ υἱεῖς γε τρεῖς*· ὁ γε ἕξαιρει τὸ *υἱεῖς*. Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Σωκράτους ἦσαν ὁ Λαμπροκλήης, ὁ Σωφρονίσκος καὶ ὁ Μενέξενος.—*ἀποψηφίζομαι*—ἀθρώνω· ἀντίθετον τοῦ *καταψηφίζομαι*.—*τί δὲ οὖν*—διὰ τί δὰ λοιπόν, διὰ τί τίχα λοιπόν.—*οὐκ αὐθαδιζόμενος*· ἐνν. *ποιήσω τοῦτο*.—

αὐθαδίζομαι = φέρομαι αὐθαδῶς. — *ἀτιμάζω* = περιφρονῶ. Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ὁ Σωκράτης (κεφ. 20) εἶπεν ὅτι δὲν λογαριάζει τὸν θάνατον, ἦτο ἐπόμενον οἱ δικασταὶ νὰ νομίσουν, ὅτι διὰ τοῦτο φέρεται αὐθαδῶς καὶ περιφρονεῖ αὐτούς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην τῶν δικαστῶν προσπαθεῖ νὰ ἐκβάλῃ ἐνταῦθα. — *ἄλλος λόγος (ἐστὶ)* = εἶναι ἄλλο ζήτημα (ἄσχετον πρὸς τὸ παρόν). — *πρὸς δόξαν* = ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπόληψιν. — *τηλικόνδε* = *τόσον προβεβηκότα τὴν ἡλικίαν*. — *τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα* δηλ. σοφός. Ἐνταῦθα ὁμοῦς ὁ Σωκράτης ἐκ μετροφοροσύνης κολάζει κάπως τὸ πρᾶγμα διὰ τῶν ἐπομένων : *δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν*. — *ἀλλ' οὖν* τὸ *οὖν* = τέλος πάντων, ὅπωςδῆποτε. — *δεδογμένον γέ ἐστι* παθητικὸς τύπος τοῦ ἀπροσώπου *δοκεῖ*, ἀντὶ *δέδοκται* = ἐπικρατεῖ γνώμη, νομίζεται. — *οἴουσπερ* ἀναφέρεται εἰς τὸ *τοιοῦτοι*. — *ὅταν κρίνονται* προσδιορίζει χρονικῶς τὸ *θαυμάσια ἐργαζομένους*. — *θαυμάσια* = παράδοξα. — *πείσεσθαι* μέλλων τοῦ ὁ. *πάσχω*. — *ἀποθανοῦνται* μέλλων τοῦ ὁ. *ἀποθνήσκω* = καταδικάζομαι εἰς θάνατον· τὸ ἐνεργητικὸν *ἀποκτείνω*. — *οἱ ἐμοὶ δοκοῦσιν* τὸ *οἱ* ἀντὶ δεικτικῆς ἀντωνυμίας = οὗτοι. — *περιάπτω* = προσάπτω. — *ὑπολαμβάνω* = ἐκλαμβάνω, νομίζω, σχηματίζω τὴν γνώμην. — *οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων* = οἱ ὑπερέχοντες ἐκ τῶν Ἀθηναίων· ἐννοεῖ ἀσφαλῶς καὶ τὸν Περικλέα, ὅστις μὲ δάκρυα κατώρθωσε νὰ ἐξιλεώσῃ τοὺς δικαστάς, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος (Πλουτάρχου Περικλῆς κεφ. 32). — *προκρίνω* = προτιμῶ. — *τοὺς δοκοῦντας καὶ ὅτιοῦν εἶναι* = οἱ ὅποιοι νομιζόμεθα ὅτι ἔχομεν ἔστω καὶ μικρὰν τινα ἀξίαν. — *ἐνδείκνυμαι* = καταδεικνύω, κάμνω φανερόν. — *ἐλεεινός* = ὁ προκαλῶν τὸν οἶκτον.

Κεφ. 24

χωρὶς δὲ τῆς δόξης· τὴν ὁποίαν δηλ. ἀνέφερεν ἀνωτέρω (κεφ. 23) = ἐκτὸς ὁμοῦς αὐτοῦ, τὸ ὅποῖον ἀφορᾷ τὴν ὑπόληψιν. — *ἀποφεύγω* = προσπαθῶ νὰ ἀποφύγω τὴν καταδίκην. — *διδάσκω* = διαφωτίζω. — *ἐπὶ τούτῳ* = ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ. — *κάθηται*· δηλ. ἐν τῇ ἔδρᾳ του. — *καταχαρίζομαι τὰ δίκαια* = ἀπονέμο

τὰ δίκαια πρὸς χάριν, ἀποδίδω τὸ δίκαιον χαρίζομενος.—*ὁμώμοκεν οὐ χαριεῖσθαι*· ὅχι κατὰ λέξιν, ἀλλὰ κατ' ἔννοιαν, διότι ὁ ὅρκος τῶν Ἡλιαστῶν ἔλεγε τὰ ἑξῆς περὶ τῶν δικαζομένων: «*ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων... καὶ ἀκροάσομαι τοῦ τε κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ὁμοίως ἀμφοῖν καὶ διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ, οὗ ἂν ἢ διώξις ἢ κλπ.*». Ὀλόκληρος ὁ ὅρκος ἀναφέρεται εἰς Δημοσθένους κατὰ Τιμοκράτους, § 149—151.—*μὴ οὐ ἀξιοῦτε*—μὴ ἔχετε λοιπὸν τὴν ἀξίωσιν, μὴ ἐπιμένετε λοιπὸν νὰ ἔχετε τὴν γνώμην.—*ἅ μήτε ἠγοῦμαι καλὰ εἶναι μήτε δίκαια μήτε ὄσια*· τὸ *ἵκετεύειν καὶ εἰσάγειν ἔλεεινὰ δράματα* ἀπέδειξε πρῶτον μὲν ὅτι δὲν εἶναι καλὸν (κεφ. 23 πρὸς δ' οὖν δόξαν... ἢ τοῦ ἠσυχίαν ἄγοντος), δεύτερον δὲ ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον (*χωρὶς δὲ τῆς δόξης... ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα*) καὶ τρίτον ὅτι δὲν εἶναι ὄσιον (*καὶ ὁμώμοκεν... εὐσεβοῦεν*). Ἦδη συνοψίζει τὰς τρεῖς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν θὰ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέσα.—*ἄλλως τε πάντως νῆ Δία καὶ ἀσεβείας φεύγοντα*—καὶ μάλιστα ἀφοῦ βεβαίως μὰ τὸν Δία κατηγοροῦμαι δι' ἀσέβειαν· ἐξαιρεῖ κυρίως τὸ ὄσιον, διότι ἡ δίκη γίνεται δι' ἔγκλημα θρησκευτικόν.—*σαφῶς γὰρ ἂν*· εἰς τὸ διδάσκοιμι.—*εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ βιαζοίμην*· δηλ. *καταχαρίζεσθαι μοι τὰ δίκαια*.—*τῷ δεῖσθαι*—διὰ τῶν δεήσεων, διὰ τῶν παρακλήσεων.—*ἀτεχνῶς*—τῷ ὄντι, πράγματι.—*ἀπολογούμενος κατηγοροῖην ἂν ἔμμαντοῦ*· τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημά του ἐφύλαξε τελευταῖον ὁ Σωκράτης. Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, νὰ θεωρηθῇ ἀσεβῆς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὔτε ὁ ἴδιος λέγει ἢ πράττει τι ἀνόσιον, οὔτε τοὺς δικαστὰς του ζητεῖ νὰ παρασύρῃ εἰς ἀνοσιουργίαν καὶ μάλιστα ἐνῷ κινδυνεύει περὶ τῆς ζωῆς του;—*πολλοῦ δεῖ ἔχειν*—πολὺ ἀπέχει νὰ ἔχη, οὐδόλως ἔχει.—*ὡς οὐδεὶς* (ἔνν. *νομίζει*)—ὅσον οὐδεὶς νομίζει.—*ὕμῖν*· διὰ τούτου ὁμολογεῖ ὅτι ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν νομῶν δικαστῶν αὐτῆς.—*ἐπιτρέπω*—ἀναθέτω.—*τῷ θεῷ*· διὰ τούτου ἐκφράζει τὴν ὑποταγὴν του εἰς τὸν θεὸν καὶ τὴν πεποιθησίν του, ὅτι ὁ θεὸς θὰ κρίνῃ περὶ αὐτοῦ ὅ,τι θὰ εἶναι ἄριστον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν πόλιν.—*κρίναι περὶ ἐμοῦ...*

καὶ ὑμῖν· ἐνταῦθα τελειώνει ἡ κυρίως Ἀπολογία τοῦ Σωκράτους καὶ τὸ δικαστήριον διὰ ψηφοφορίας κηρῦσσει αὐτὸν ἔνοχον. Ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν ἦτο τιμητός, ἀρχεται νέα συνεδρία τοῦ δικαστηρίου, καθ' ἣν ὁ Σωκράτης ἀπαγγέλλει τὸν ἀκόλουθον λόγον (κεφ. 25—28) πρὸς ὄρισμὸν τοῦ ἀντιτιμήματος (πρβλ. καὶ Εἰσαγωγῆς κεφ. Δ').

II. ΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Κεφ. 25

τὸ μὲν μὴ ἀγανατεῖν· ἐκ τοῦ ξυμβάλλεται.—*ὅτι μου κατεψηφίσασθε·* ἐπεξήγησις τοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι.—*ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται τὸ μὴ ἀγανατεῖν*—καὶ ἄλλοι πολλοὶ λόγοι συντρέχουν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀγανακτῶ.—*καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε·* κατὰ βραχυλογίαν, ἀντί· *καὶ δὴ καὶ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε.*—*ἀνέλπιστον*—ἀπροσδόκητον.—*ἐκατέρων τῶν ψήφων·* δηλ. τῶν καταδικαστικῶν ἀφ' ἑνός καὶ τῶν ἀθωωτικῶν ἀφ' ἑτέρου.—*τὸν γεγονότα ἀριθμὸν*—τὸ ἄθροισμα.—*οὕτω παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ παρὰ πολὺ*—μὲ τόσον μικρὰν διαφορὰν ψήφων, ἀλλὰ μὲ πολὺ μεγάλην (διαφορὰν)· ἡ *παρὰ* ἐνταῦθα σημαίνει παραβολὴν καὶ διαφορὰν.—*ἔσεσθαι·* ἔνν. ὑποκείμενον *τὴν καταψήφισιν.*—*τριακοντα μόνα·* ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη μὲ 281 ψήφους. Τὸ Ἡλιακὸν δικαστήριον ἀπετελεῖτο ἐκ 591 δικαστῶν. Ἄν λοιπὸν ἀφαιρέσωμεν 30 ψήφους, ὅπως λέγει ὁ Σωκράτης, μένουσιν 251 καταδικαστικάί, ἐνῶ διὰ τὴν κηρυχθῆ ἄθῳς, ἔπρεπε νὰ εἶναι τοῦλάχιστον 251 ἀθωωτικάί καὶ 250 καταδικαστικάί. Ὡστε ὁ Σωκράτης εἶπε τριακοντα ἀντὶ τριάκοντα μία μόνον διὰ τὸ στρογγύλον τοῦ ἀριθμοῦ.—*μετέπεσον*—ἀπὸ καταδικαστικῶν ἐδίδοντο ἀθωωτικάί· τὸ ὄημα *μεταπίπτω* ἀρμόζον εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν δύο κἀδους, ἓνα ἀθωωτικὸν καὶ ἓνα καταδικαστικόν, αἱ δὲ ψῆφοι ἦσαν ὅμοιαι, παρέμεινε μέχρι τῆς ἐπο-

χῆς τοῦ Σωκράτους, ὅτε ἐχρησιμοποιοῦν ἓνα κᾶδον, ἀλλ' αἱ καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἦσαν διάφοροι τῶν ἀθροωτικῶν.—*ἀπεπεφεύγη ἄν*—*ἀπεπεφεύγειν ἄν*· δηλ. τὴν καταδίκην.—*εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων*· ὡς συνήγοροι δηλ. τοῦ Μελήτου. Ὁ Ἄνυτος καὶ ὁ Λύκων, πρὸ πάντων ὁ Ἄνυτος, διέθετον ἐν Ἀθήναις μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν, εἰς τὴν ὁποίαν, λέγει ὁ Σωκράτης, ὀφείλεται ἡ συγκέντρωσις τόσων καταδικαστικῶν ψήφων.—*κᾶν ὄφλε χιλίας δραχμᾶς*—*καὶ χιλίας ὄφλεν ἄν δραχμᾶς*.—*ὄφλε*· ἄφορ. τοῦ ῥήμ. *ὀφλισκάνω*—καταδικάζομαι εἰς χρηματικὴν ποινὴν. Διὰ τὴν κατειρωνευθῆν τὸν Μέλητον ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι εἰς ἕκαστον τῶν κατηγορῶν του ἀνήκει τὸ ἓν τρίτον τῶν 281 ψήφων καὶ ἐπομένως εἰς τὸν Μέλητον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε ἕκατὸν ψῆφοι, τὸ ἓν πέμπτον δηλαδὴ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων. Ἄν λοιπὸν μόνος ὁ Μέλητος τὸν κατηγορεῖ, ἄνευ τῆς βοήθειάς τῶν δύο συνηγόρων του, δὲν θὰ συνεκέντρωνε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων καὶ θὰ καταδικάζετο ὁ ἴδιος. Διότι κατὰ τινὰ νόμον, ἂν ὁ κατήγορος δὲν συνεκέντρωνε τοῦλάχιστον τὸ πέμπτον τῶν ψήφων, καταδικάζετο εἰς χιλιόδραχμον πρόστιμον καὶ εἰς μερικὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων, στερούμενος πλέον τοῦ δικαιώματος νὰ παρουσιάζηται ὡς κατήγορος εἰς τὰ δικαστήρια.

Κεφ. 26

τιμᾶται μοι θανάτου—προτείνει δι' ἐμὲ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἶχε προτείνει ὁ Μέλητος ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορίᾳ του (ιδὲ εἰσαγωγῆς κεφ. Δ').—*ὁ ἀνήρ*· εἰρωνικῶς—ὁ γενναῖος αὐτὸς ἀνὴρ, τὸ παλληκάρι.—*τίνος ὑμῖν ἀντιτιμῆσομαι*—ποῖαν ποινὴν θὰ σᾶς προτείνω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ἀντὶ τῆς προταθείσης ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.—*ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας*·—ἢ εἶναι φανερόν ὅτι θὰ προτείνω τὴν ποινὴν, ἣτις μοῦ ἀξίζει·—*ὅ τι μαθὼν οὐχ ἡσυχίαν ἤγον*—*ὅτι τί μαθὼν οὐχ ἡσυχίαν ἤγον*· κατ' ἔννοιαν—διότι εἶχον τὴν διεστραμμένην γνάμην νὰ μὴ ἡσυχάζω, διότι κακοσέματα νὰ μὴ ἡσυχάζω.—*ἀλλ' ὁμολήσας ὧν περ οἱ πολλοί*· ἔνν. *ἐπιμελοῦνται*.—*οἰκονομία*—ἡ διεύθυνσις τοῦ οἴκου, τῆς οἰκογενείας.

κῆς περιουσίας.—*καὶ δημογοριῶν* ἀναφέρονται αἱ δημογαυαί μεταξὺ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀσχολιῶν τῶν πολιτικῶν, διότι ἐν τῷ δημοκρατικῷ πολιτεύματι τῶν Ἀθηναίων ἀπετέλουν τὴν κυριωτάτην ἀσχολίαν καὶ ὄπλον τῶν πολιτικῶν τῶν κατεχόντων τὰς ἀρχὰς ἢ ἐπιδικόντων αὐτάς.—*καὶ ξυνωμοσιῶν καὶ στάσεων* ξυνωμοσίας ὀνομάζει τὰ πολιτικὰ κόμματα. Αἱ δὲ στάσεις ἦσαν συνηθέσταται ἐν Ἀθήναις μετὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ πολλὰ τοιαῦτα πολιτικὰ πραξικοπήματα ἦσαν πρόσφατα εἰς τὴν μνήμην τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν ἀκροατῶν του, ὡς ἢ κατέρρησις τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τῶν Τριάκοντα, ἢ ἀνίδρυσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου κλπ.—*ἐπιεικέστερον ἢ ὥστε σφῆζεσθαι*—χρησιότερος ἢ ὥστε νὰ ζητῶ σωτηρίαν.—*εἰς ταῦτα ἰόντα*—καταφεύγων εἰς ταῦτα (δηλ. δημογορίας, στρατηγίας κλπ.).—*ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα*—εἰς ταῦτα μὲν (δηλ. τὰς δημογορίας, στρατηγίας κλπ.) δὲν ἠσχολήθην.—*οἱ ἔλθων*—εἰς τὰ ὅποια ἂν ἠσχολούμην.—*πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως* (τῆς πόλεως—τῶν πολιτῶν)· τὸ νόημα: Δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν περὶ τῶν ἀτομικῶν μας ὑποθέσεων, πρὶν φροντίσωμεν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας, οὔτε περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, πρὶν φροντίσωμεν νὰ βελτιώσωμεν τοὺς πολίτας. Διότι δὲν θὰ εὐδοκιμήσουν αἱ ὑποθέσεις μας, ἂν δὲν βελτιωθῶμεν ἡμεῖς, οὔτε τὰ πολιτικὰ πράγματα, ἂν δὲν γίνουν χρηστοὶ οἱ πολῖται.—*τιμῶμαι*—προτείνω δι' ἑμαυτὸν ποινὴν.—*καὶ ταῦτα*—καὶ μάλιστα.—*ἄγω σχολὴν*—εὐκαιρῶ.—*ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει*—διὰ νὰ σᾶς προτρέπη (εἰς τὴν ἀρετήν).—*οὐκ ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον πρέπει οὕτως, ὡς*—δὲν εἶναι τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἀρμόξῃ τόσον, ὅσον.—*ἐν πρυτανείῳ σιτεῖσθαι*· ἐν τῷ πρυτανείῳ ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐκτὸς τῶν ἐκάστοτε πρυτάνεων, οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι φιλοξενούμενοι ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ οἱ ἐξαιρετικῶς τιμήσαντες ἢ εὐεργετήσαντες τὴν πόλιν, ὅπως οἱ νικηταὶ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας. Τὸ Πρυτανεῖον ἔκειτο ἐν τῇ κάτω πόλει, παρὰ τὴν Θόλον καὶ τὸ Βουλευτήριον, κατὰ τὸν Ἔσω Κεραμεικόν.—*ἵππος*—ὁ ἵππευόμενος δρομεὺς ἵππος, κέλῃς.—*ξυνωγίς*—ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων.—*ζεῦγος*—ἄρμα συρόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἵππων.—*γενίκηκεν Ὀλυμπίαισιν*· ὁ νικῶν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας καὶ

ιδίως ἐν Ὀλυμπίᾳ ἔφερε μεγάλην τιμὴν ὄχι μόνον εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἰκείους του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, ἣτις τὸν ὑπεδέχετο θριαμβευτικῶς κατὰ τὴν ἐκ τῶν ἀγῶνων ἐπιστροφὴν του. Οἱ ὀλυμπιονίχαι ἐν Ἀθήναις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τιμῶν, αἴτινες ἀπενέμοντο εἰς αὐτούς, κατετάσσοντο καὶ μετὰ τῶν αἰσίων, ἐτρέφοντο δηλαδὴ δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐν τῷ Πρυτανείῳ.— *οὐδὲν δεῖται* = *οὐδαμῶς δεῖται*· οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τοὺς ἱππικούς ἀγῶνας ἦσαν ἔμποροι μὴ ἔχοντες ἀνάγκην σιτήσεως.

Κεφ. 27

ταυτὶ = ταῦτα δά.— *παραπλησίως* = παρομοίως, κατὰ παρόμοιον τρόπον.— *περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως*· ἐννοεῖ τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω ἐν κεφ. 23.— *ἀντιβόλησις* = ἰκασία, παράκλησις.— *ἀπαυθαδιζόμενος*· ἐπεξηγήσις τοῦ *παραπλησίως*.— *τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον* = ἰλλ' ὅμως δὲν συμβαίνει τοιοῦτον πρᾶγμα.— *ἐκὼν εἶναι* = ἐκουσίως.— *ἀδικεῖν*· ὑποκείμενον αὐτοῦ τὸ *ἐγὼ* καὶ ἀντικείμενον τὸ *μηδένα*.— *πεῖθω τινά τι* = πείθω τινὰ περὶ τινος.— *ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις*· ἐννοεῖ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι προκειμένου περὶ θανατικῆς ποινῆς παρέτεινον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὴν δίκην μέχρις ἀποκτιήσεως ἀναμφισβητήτων ἀποδείξεων.— *ἀπολύομαι* = ἀναιρῶ, ἀποκρούω διαβολάς.— *του* = τινός.— *καὶ τιμήσεσθαι τοιούτου τινὸς ἐμαυτῷ* = καὶ νὰ προτείνω τοιαύτην τινὰ ποινὴν διὰ τὸν ἑαυτόν μου.— *δείσας*· μετοχὴ αἰτιολογική.— *ἦ* = ἀληθῶς.— *ἔλωμαι*· ὑποτακτικὴ ἀορίστου β'. τοῦ *αἰροῦμαι* = προτιμῶ.— *ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων* = ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαί τι τούτων, ἃ εὖ οἶδα κακὰ ὄντα· τὸ *ὅτι* παρέλκει.— *τούτου τιμησάμενος*· τροπικὴ μετοχὴ τοῦ *ἔλωμαι*, τὸ δὲ *τούτου* εἰς τὸ παραλειπόμενον ἀντικείμενον τοῦ *ἔλωμαι*.— *δεσμός* = φυλάκισις, δεσμά.— *τῇ ἀεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ* = εἰς τὴν ἐκάστοτε διοριζομένην ἀρχήν· οἱ Ἐνδεκα ἐξελέγοντο κατ' ἔτος διὰ κλήρου εἰς ἕξ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν, προσετίθετο δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ εἷς γραμματεὺς. Ἔργον αὐτῶν ἦτο ἡ ἐπίβλεψις τῶν δεσμοτηρίων καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν καταδι-

καστικῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων.—**δεδέσθαι**=νὰ μένω ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ· κατὰ τὸν νόμον ὁ καταδικαζόμενος εἰς πρόστιμον καὶ μὴ ἔχων νὰ πληρώσῃ ἐρρίπτετο εἰς τὸ δεσμοτήριον μέχρις ἐξορλήσεως τοῦ χρέους του. Ὡστε ὁ Σωκράτης, καὶ ὃν ἐδικαίετο εἰς πρόστιμον, θὰ κατέληγεν εἰς τὸ δεσμοτήριον, ἀφοῦ δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ.—**ἐκτίνω**=πληρώνω.—**φυγή**=ἐξορία.—**ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι**; ἐκ τῶν λεγομένων ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ γίνεται φανερὸν ὅτι ὁ νόμος δι' ἐγκλήματα παρόμοια πρὸς τὸ τοῦ Σωκράτους ὥριζε τέσσαρας ποινάς, θάνατον, φυγὴν, δεσμὰ καὶ χρηματικὸν πρόστιμον.—**φιλοψυχία**=ἀγάπη τῆς ζωῆς, φιλοζωία.—**ἀλόγιστος**=ἀσυλλόγιστος, ἀπερίσκεπτος.—**πολίτης**=συμπολίτης.—**ἐνεγκεῖν** ἀόρ. β'. τοῦ **φέρω**=ὑποφέρω.—**διατριβαὶ καὶ λόγοι**=φιλοσοφικαὶ θεωρίαι καὶ συζητήσεις.—**βαρύτεραι καὶ ἐπιφθονώτεραι**· ἐνν. τοῦ **δέοντος**=ἐνοχλητικώτεραι καὶ μισητότεραι.—**οἴσουσι**· μέλλον τοῦ ὄ. **φέρω**=;—**πολλοῦ γε δεῖ**=οὐδαμῶς.—**καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη**=ὥραία λοιπὸν θὰ μοῦ εἶναι ἡ ζωὴ μετὰ τινος εἰρωνείας λέγεται τοῦτο.—**ἐξελθόντι**· τὸ **ἐξέρχομαι** ἐνταῦθα κεῖται μὲ τὴν δικαστικὴν σημασίαν=μεταβαίνω εἰς ἐξορίαν.—**ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι**=μεταβαίνω ἀπὸ μιᾶς πόλεως εἰς ἄλλην· ὑπαινίσσεται ἴσως ὁ Σωκράτης τὸν πλάνητα βίον τῶν σοφιστῶν, τὸν ὁποῖον πολλάκις ἔψεξε καὶ ἐνέπαιξε.—**ἐξελῶσι**· μέλλον τοῦ ὄ. **ἐξελαύνω**.—**δι' αὐτοὺς τούτους**=χάριν αὐτῶν τούτων, δηλ. τῶν νέων (ἐπειδὴ φοβοῦνται μήπως διαφθείρω αὐτούς).

Κεφ. 28

σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων· μετοχαὶ τροπικαί.—**ἡμῖν**=σὲ παρακαλοῦμεν.—**ἐξελθῶν ζῆν**=νὰ ζῆς εἰς τὴν ἐξορίαν· ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης προϋποθέτει τοὺς δικαστὰς διατεθειμένους νὰ τὸν καταδικάσουν εἰς ἐξορίαν, ἂν ἐδέχετο.—**ὡς εἰρωνευομένῳ**=νομίζοντες ὅτι εἰρωνεύομαι.—**ἀνεξέταστος**=ὁ μὴ ἐξεταζόμενος· ἀνεξέταστος βίος εἶναι νὰ ζῆ τις ἄνευ λόγου, ἀνίκανος νὰ ἐξετάσῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ κρίνῃ τὰ πάθη του, τὰς ὁρέξεις του, τὰς σκέψεις του, ἂν εἶναι καλὰ ἢ κακά, ὑγιῆ ἢ

νοσηρά.—βιωτός=ἄξιος ζωῆς.—ἀξιώω—ῶ=κρίνω ἄξιον.—
ῶσα ἔμελλον ἐκτίσειν=ῶσα ἠδυνάμην νὰ πληρώσω.—**οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην**=διότι οὐδόλως ἤθελον βλαβῆ· ἦτο γνωστή ἡ περιφρόνησις καὶ ἀδιαφορία τοῦ Σωκράτους πρὸς τὰ χρήματα.—
—νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν—νῦν δὲ οὐ τιμῶμαι χρημάτων, οὐ γὰρ ἔστιν.—**εἰ μὴ ἄρα**=ἐκτὸς ἐὰν τυχόν.—**τοσοῦτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι**=τόσον μόνον πρόστιμον θέλετε νὰ μοῦ ἐπιβάλλητε.—**μνᾶν ἀργυρίου**=ἀργύριον ἀξίας μιᾶς μνᾶς· ἡ μνᾶ δὲν ἦτο νόμισμα, ἀλλὰ μέτρον καὶ ποσὸν χρηματικόν, ὅπως σήμερον π.χ. τὸ ἑκατομύριον. Ἡ γενικὴ χρυσοῦ ἢ ἀργυρίου προσεῖθεται, διὰ νὰ δηλώσῃ χρηματικὸν ποσὸν εἰς ἄργυρον ἢ εἰς χρυσόν, διότι ὁ χρυσὸς εἶχε δεκαπλασίαν ἀξίαν τοῦ ἀργύρου. Ἡ μνᾶ ἦξιζε ἑκατὸν δραχμάς, τὸ δὲ τάλαντον ἐξήκοντα μνᾶς. Ὡστε τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον δέχεται ὁ Σωκράτης νὰ τοῦ ἐπιβληθῆ ὡς πρόστιμον πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θανάτου εἶναι ἐλάχιστον, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπέρογκα πρόστιμα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον καταδικασθῆ ἄλλοι ἐν Ἀθήναις. Ἡ περιουσία ὁμοῦ τοῦ Σωκράτους δὲν ὑπερέβαινε τὴν ἀξίαν τῶν πέντε μνῶν καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο ἦτο δι' αὐτὸν ἐπαισιθητόν.—**Πλάτων δὲ ὄδε**=ὁ δὲ Πλάτων ἐδῶ· διὰ τῆς ὄδε ἐνταῦθα δεικνύονται παριστάμενα πρόσωπα. Ὁ Πλάτων εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης Ἀπολογίας, οἱ δὲ Κρίτων, Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος οἱ ἀναφερόμενοι ἐν κεφ. 22.—**αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι**· ἐνν. **φασί**· τοῦτο ἐννοεῖται κατὰ ζεῦγμα ἐκ τοῦ προηγουμένου **κελεύουσι**. Ἡ ἐγγύησις ἦτο ἀπαραίτητος, διότι ἄνευ αὐτῆς ὁ καταδικασζόμενος εἰς πρόστιμον ἐφυλακίζετο μέχρις ἀποπληρωμῆς αὐτοῦ.—
ἀξιόχρεω=ἀξιόχρεοι. Ἐνταῦθα τελειώνει ὁ πρὸς ὄρισμόν τοῦ ἀντιτιμήματος λόγος τοῦ Σωκράτους, μετὰ τὸν ὁποῖον τὸ δικαστήριον προέβη εἰς νέαν ψηφοφορίαν καὶ κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον. Ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ψηφοφορίαν ἡ πλειονοψηφία κατὰ τοῦ Σωκράτους ἦτο πολὺ μεγαλυτέρα, διότι ὀγδοήκοντα δικασταὶ ἐκ τῶν ψηφισάντων ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ἤδη ἔδωσαν ψῆφον καταδικαστικὴν ἐρεθισθέντες ἀπὸ τὴν ὑπερήφανον γλῶσσαν αὐτοῦ. Ὁ γέρων φιλόσοφος ἀτίραχος δέχεται τὴν ἀπόφασιν καὶ λαμβάνει πάλιν τὸν λόγον, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τοὺς δικα-

στάς του, διότι ὁ νόμος ἐπέτρεπεν εἰς τὸν κατάδικον νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τοὺς δικαστὰς ἢ πρὸς τοὺς παρισταμένους οἰκείους καὶ φίλους του, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἐνδεκα ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν συνήθων διατυπώσεων τῆς παραλαβῆς αὐτοῦ (πρβλ. καὶ Εἰσαγωγῆς κεφ. Δ').

III. Η ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΑΣ

Κεφ. 29

οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου· κατὰ λιτότητα=σμικροῦ ἢ *βραχείου γ' ἔνεκα χρόνου·* ὁ Σωκράτης ἦτο ἑβδομήκοντα ἐτῶν, ὅτε ἐδικάζετο, καὶ ἦτο πολὺ πιθανὸν νὰ ἔζη πολλὰ ἔτη ἀκόμη, ἀφοῦ ἦτο ὑγιέστατος καὶ διῆγε χειμῶνα καὶ θέρος ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως τὸν συμφέρει νὰ ὑποθέτῃ τὸ σύνθηρες μέτρον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, 70—75 ἔτη. Ὑπελείπετο ἐπομένως ὀλίγος χρόνος ζωῆς εἰς τὸν Σωκράτην, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, διὰ νὰ κερδίσουν τὸν ὀλίγον αὐτὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ σοφὸς θὰ ἤλεγχε καὶ θὰ ἠνώχλει αὐτούς.—*ὄνομα ἔχετε καὶ αἰτίαν*=θὰ ἀποκτίσητε κακὸν ὄνομα καὶ θὰ κατηγορηθῆτε.—*ὑπὸ τῶν βουλομένων·* ποιητικὸν αἴτιον, διότι τὸ *ὄνομα ἔχετε καὶ αἰτίαν* εἶναι ῥήματα παθητικά.—*ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου*=αὐτομάτως, μόνον του.—*ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου*=ᾧ ἔχει προχωρήσει πλέον πολὺ εἰς τὴν ζωὴν.—*ἀπορία*=ἔλλειψις.—*ἐαλωκένας·* τοῦ ῥήμ. *ἀλίσκομαι*, ὅπερ ἐνταῦθα=καταδικάζομαι. Οὕτω καὶ κατωτέρω *ἐάλωκα*.—*ἀποφεύγω τὴν δίκην*=ἄθωφώομαι.—*τόλμη*=θράσος, αὐθάδεια.—*θρηνοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου·* αἱ μετοχαὶ συνεφώνησαν πρὸς τὸ ὑποκείμενόν των *μου*, ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον τοῦ *ἀκούειν*.—*ἄλλ' οὔτε τότε·* δηλ. ὅτε ἀπελογούμην· διότι οἱ παρόντες λόγοι δὲν εἶναι πλέον ἀπολογία.—*ἀνελεύθερον*=ἀνάξιον ἐλευθέρου ἀνδρός.—*μεταμέλει μοι*=μετανοῶ.—*ἀπολογησαμένω·* μετοχὴ αἰτιολογική.—*ἐκείνως*=κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὸ *ἀπολογησάμενος*.

—*ἐφ' ἵκετείαν τρέπομαι τῶν διωκόντων*—ἵκετεύω τοὺς διώκοντας.—*μηχανή*—μέσον, τρόπος.—*τολμῶ*—ἔχω τὸ θράσος, ἔχω τὴν ἀναίδειαν.—*ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἢ χαλεπὸν* τὸ πλήρες· *ἀλλὰ σκοπεῖσθε μὴ οὐ τοῦτ' ἢ χαλεπὸν*.—*ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν* τὸ πλήρες· *ἀλλὰ (σκοπεῖσθε) μὴ πολὺ χαλεπώτερον ἢ ἐκφυγεῖν πονηρίαν*.—*θάττον γὰρ θανάτου θεῖ*—διότι τρέχει ταχύτερον τοῦ θανάτου (ἢ πονηρία). Πρέπει νὰ φοβῆται τις μᾶλλον τὴν κακίαν ἢ τὸν θάνατον καὶ νὰ προφυλάττηται ἀπὸ αὐτὴν περισσότερο, διότι τρέχει ταχύτερον τοῦ θανάτου καὶ εὐκολώτερον κατακυριεύει τὸν ἄνθρωπον. Παρατηρητέα ἡ παρήγησις τοῦ θ. —*ἐάλων* ἄορ. τοῦ *ἀλίσκομαι*, ὅπερ ἐνταῦθα—καταλαμβάνομαι.—*δεινός*—ἐπιτήδειος.—*δξύς*—ταχύς, εὐκίνητος.—*ὀφλισκάνω δίκην θανάτου ὑπό τινος*—καταδικάζομαι ὑπὸ τινος εἰς θάνατον.—*ὀφλῶν* μετοχὴ τοῦ ἄορ. β'. *ὄφλον*.—*ὀφλισκάνω μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν*—κρίνομαι ἔνοχος μοχθηρίας καὶ ἀδικίας.—*καὶ ἔγωγε τῷ τιμήματι ἐμμένω καὶ οὗτοι*· τίμημα ἐνταῦθα εἶναι ἡ ποινὴ εἰς τὴν ὅπσῃαν ὁ Σωκράτης κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν δικαστῶν καὶ ἡ ποινὴ εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κατήγοροι κατεδίκασαν ἑαυτούς. Καὶ οἱ δύο λοιπόν, λέγει ὁ Σωκράτης, δεχόμεθα τὴν ποινήν μας, εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἐξ αὐτῆς.—*ἐμμένω τῷ τιμήματι*—εἶμαι ἕτοιμος νὰ ὑποστῶ τὴν ποινήν.—*που*—ὡς νομίζω.—*ἔδει σχεῖν*—ἔπρεπε νὰ συμβῶσι.—*μετρίως*—ὀρθῶς.

Κεφ. 30

τὸ μετὰ τοῦτο—τὸ μετὰ τὴν καταδίκην μου συμβησόμενον, τὸ μέλλον (ἀντικείμενον τοῦ *χρησμοφθῆσαι*).—*χρησμοφθῶ*—χρησιμοδοτῶ, προφητεύω.—*ἐνταῦθα*—ἐν ταύτῃ τῇ στιγμή· οἱ ἄρχαῖοι Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἀπαλλασσομένη τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ἐγίνετο θειοτέρα καὶ ἀπέκτα τὴν θεῖαν δύναμιν τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα.—*οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε*—οἱ ὅποιοι μὲ ἔχετε καταδικάσει εἰς θάνατον· τὸ *καταγιγνώσκειν τινὸς θάνατον* καὶ τὸ *ἀποκτείνειν* ἦσαν ἰσοδύναμα, διότι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἀναίρεσις οὔτε βασιλικὴ χάρις.—*ἢ οἶαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε*

βραχυλογία. Τὸ πλήρες : *ἡ οὐα ἐστὶν ἡ τιμωρία, ἣν ἐμὲ ἐτιμωρήσασθε, καταγρόντες μου θάνατον.*—τὸ δὲ=τοῦτο ὅμως, δηλ. ὁ θάνατός μου.—*κατέχω*=συγκρατῶ, ἀναχαιτίζω.—*χαλεπώτεροι*=σφοδρότεροι, ἐνοχλητικώτεροι.—*ἐπισχῆσιν*· τοῦ ῥ.—*ἐπέχω*=ἐμποδίζω.—*δυνατή*=ἀποτελεσματική.—*καλή*=τιμητική.—*κολούω*=ἐμποδίζω (τινὰ νὰ ἐλέγχη).—*ἀπαλλάττομαι*· ἔνν. *ὁμῶν*=ἱπομακρύνομαι ἀπὸ σᾶς, σᾶς ἀφήνω.

Κεφ. 31

ἠδέως ἂν διαλεχθείην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουῦ πράγματος=μὲ εὐχαρίστησίν μου δύναμαι νὰ ὁμιλήσω, διὰ νὰ ὑποστηρίξω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τώρα δὲ ἔχει γίνει· δηλ. τὴν καταδίκην του.—*ἐν ᾧ*· δηλ. *χρόνῳ*.—*οἱ ἄρχοντες*· δηλ. οἱ Ἔνδεκα, οἵτινες ἠσχολοῦντο εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διατυπώσεων διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ Σωκράτους παρὰ τῶν προεδρευόντων τοῦ δικαστηρίου καὶ ἀπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς.—*ἀσχολίαν ἄγω*=εἶμαι ἀπησυχολημένος, ἀσχολοῦμαι.—*οἷ*=ἐκεῖ ὅπου, δηλ. εἰς τὸ δεσμοκτήριον.—*τοσοῦτον χρόνον*=τόσον ὀλίγον χρόνον.—*διαμυθολογήσαι*=νὰ συνομιλήσωμεν. Μὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο χαρακτηρίζει ὁ Σωκράτης τοὺς λόγους του ὅχι μεγάλης σπουδαιότητος. Λέγεται δὲ τὸ *διαμυθολογῶ* οἰκειότερον τοῦ *διαλέγομαι*. Ὡστε *διαμυθολογήσαι*=νὰ τὰ εἰποῦμε, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα.—*ἐπιδεῖξαι*=*καταδεῖξαι*=νὰ δεῖξω φανερά, νὰ ἀναπτύξω.—*τί ποτε νοεῖ*=ποῖαν ἄραγε σημασίαν ἔχει.—*ὧ ἄνδρες δικασταί*· διὰ πρώτην φορὰν ἐνταῦθα μεταχειρίζεται τὴν προσφώνησιν αὐτὴν ὁ Σωκράτης καὶ μόνον τοὺς δώσαντας ψῆφον ἀθροωτικήν κρίνει ἀξιότους νὰ ὀνομάσῃ δικαστάς. Ἐπίτηδες ὅθεν ἀπέφυγε μέχρι τοῦδε ν' ἀπευθύνῃ τὴν συνήθη προσφώνησιν.—*θανυμάσιον*=παράδοξον.—*ἡ τοῦ δαιμονίου*· ἐνάρθρως, διότι ἔχει ὁμιλήσει περὶ ταύτης ἀνωτέρω.—*πάνυ πυκνή*=συχνοτάτη.—*πάνυ ἐπὶ σμικροῖς*=ἐπὶ πάνυ σμικροῖς.—*ἐναντιουμένη*· ἔνν. ἦν=ἠναντιοῦτο.—*ἔωθεν*=πρῶτ.—*μέλλοντι*· μετοχὴ χρονική.—*ἐπέχω*=ἐμποδίζω.—*λέγοντα μεταξὺ*=ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λόγου.—*περὶ αὐτὴν τὴν πρᾶξιν*· δηλ. τὴν ὅλην δίκην καὶ τὴν ἀπολο-

γίαν του, τὴν ὑπόθεσιν, ὅπως λέγομεν σήμερον.—*κινδυνεύει γὰρ*—φαίνεται δηλαδή.—*ἀγαθὸν=ἐπ' ἀγαθῶ*—διὰ τὸ καλὸν μου.—*καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν*—καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νομίζωμεν ὀρθῶς.—*οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἠγαντιώθη ἂν μοι*—ἔξάπαντος δηλαδή ἤθελε μοῦ ἔναντιωθῆ.

Κεφ. 32

ἐννοῶ—σκέπτομαι καὶ κατανοῶ, καταλαμβάνω.—*τῆδε* τροπικὸν ἐπίρρημα—κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.—*ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε*—ἄς σκεφθῶμεν δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον καὶ θὰ κατανοήσωμεν, καὶ θὰ ἴδωμεν.—*ἢ γὰρ οἶον μὴδὲν εἶναι* τὸ πλήρες : *ἢ γὰρ ἔστι τὸ τεθνάναι τοιοῦτον, οἶον μὴδὲν εἶναι*—ἢ εἶναι δηλαδή ὁ θάνατος τοιοῦτόν τι, ὥστε κατόπιν αὐτοῦ νὰ μὴ εἶναι τίποτε. Κατ' ἔννοιαν : ἢ εἶναι δηλ. ὁ θάνατος ὡσὰν ἀνυπαρξία.—*κατὰ τὰ λεγόμενα* ἐννοεῖ τὴν κοινὴν γνώμην, ἣτις ἐπεκράτει καὶ ὅσα οἱ παλαιοὶ ποιηταὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, εἶχον διδάξει, ὅτι δηλ. μετὰ θάνατον αἱ ψυχαὶ μεταβαίνουν εἰς τὸ Ἥλυσιον πεδίου ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων κ.λ.π.—*μετοίκησις τῆ ψυχῆ* ἐτέθη ἢ δοτικὴ *τῆ ψυχῆ* ἀντὶ γενικῆς, διὰ νὰ δηλωθῆ ὅτι ἡ μετοίκησις γίνεται πρὸς τὸ καλὸν καὶ πρὸς ὀφέλειαν τῆς ψυχῆς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σῶμα.—*οἶον ὕπνος*—ὡσὰν ὕπνος.—*κέρδος* ὁ Σωκράτης κάμνει διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἀναισθησίας, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ ἀπλοῦν κέρδος καὶ τῆς ἀθανασίας, τὴν ὁποίαν κατωτέρω νομίζει μέγιστον ἀγαθόν.—*ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι* τὸ ἂν ἀνήκει εἰς τὸ κατωτέρω ἀπαρέμφατον *εὗρεῖν*, διότι δὲ παρενέπεσαν πολλά, ἐπαναλαμβάνεται τρίς, *ἂν οἶμαι, οἶμαι ἂν, ἂν εὗρεῖν*. Διὰ τὸ μακροσκελὲς τῆς περιόδου ταύτης ἐπαναλαμβάνεται καὶ τὸ ῥῆμα τῆς κυρίας προτάσεως *οἶμαι* καὶ τὸ ῥῆμα τῆς ὑποθέσεως *δέοι*.—*κατέδαρθεν* ἄορ. β'. τοῦ ῥήμ, *καταδαρθάνω*—κοιμῶμαι.—*ἀντιπαρατίθῃμι*—ἀντιπαραβάλλω.—*μὴ ὅτι*—ὄχι μόνον.—*ιδιότης*—ἀπλοῦς πολίτης, κοινὸς ἄνθρωπος.—*ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα* μὲ τὸ ὄνομα *μέγας βασιλεὺς* ἦτο γνωστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Περσικοῦ κράτους, περὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἡ

ιδέα ὅτι ἦτο πανολβιώτατος.—*εὐαριθμητος*—ὁ εὐκόλως ἀριθμούμενος, ὀλιγάριθμος.—*πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας*—ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας.—*κέρδος ἔγωγε λέγω*· ἐνν. *αὐτόν*, δηλ. *τὸν θάνατον*.—*οἷον ἀποδημησαι*—ὡς νὰ ἀποδημήσῃ τις, ὡς ἀποδημία τις.—*εἰς Ἄδου*· κατὰ παράλειψιν τοῦ *δόμου*—*εἰς δόμους Ἄδου*—εἰς τὸν Ἄδην.—*τούτων*· δηλ. *τῶν καταψηφισαμένων* (μετὰ καταφρονήσεως).—*φασκόντων*—ψευδῶς διίσχυριζομένων, καυχωμένων.—*Μίνως*· μυθικὸς ἦρωας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης, βασιλεὺς καὶ νομοθέτης ἐν Κρήτῃ. Διὰ τὴν δικαιοσύνην του ἔγινε μετὰ θάνατον δικαστὴς τῶν κατερχομένων εἰς τὸν Ἄδην.—*Ραδάμανθυσ*· ἀδελφὸς τοῦ Μίνως καταφυγὼν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου συνεξεύχθη τὴν Ἀλκμήνην καὶ ἐξεπαίδευσεν τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἡρακλέα. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἔγινε δικαστὴς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν Ἄδην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του.—*Αἰακός*· μυθικὸς ἦρωας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, βασιλεὺς τῶν ἐν Αἰγίνῃ Μυρμιδόνων, πατὴρ τοῦ Τελαμῶνος καὶ τοῦ Πηλέως. Διὰ τὴν δικαιοσύνην του ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν θεῶν, μετὰ θάνατον δὲ ἔγινε δικαστὴς εἰς τὸν Ἄδην.—*Τριπτόλεμος*· μυθικὸς ἦρωας τῆς Ἀτικῆς, ἐξ Ἐλευσίνος, ἀρχαιότατος εἰσηγητῆς σοφῶν νόμων καὶ ἐξημερωτῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐφεῦρε τὸ ἄροτρον καὶ μετὰ τῆς θεᾶς Δήμητρος ἐδίδαξε τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως τὴν σπορὰν δημητριακῶν καρπῶν. Οἱ κοινῶς πιστευόμενοι δικασταὶ τοῦ Ἄδου ἦσαν τρεῖς, ὁ Μίνως, ὁ Ραδάμανθυσ καὶ ὁ Αἰακός. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμῶς ἐφιλοτιμοῦντο νὰ ἔχουν καὶ ἰδικόν των ἀντιπρόσωπον εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἄδου καὶ ὡς τοιοῦτον ἐθεώρουν τὸν Τριπτόλεμον, διότι ὑπῆρξε δίκαιος καὶ εὐεργετικὸς ἐν τῷ βίῳ του. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι μυθικοὶ ἦρωες ἐθεωροῦντο δικασταὶ τοῦ Ἄδου κατὰ διαφόρους τοπικὰς παραδόσεις.—*ἡμίθεοι*—ἦρωες.—*Ορφεὺς καὶ Μουσαῖος*· ἀρχαιότατοι θρησκευτικοὶ ποιηταὶ ἀκμάσαντες πολὺ πρὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, καταγόμενοι ἐκ Θράκης.—*ξυγγίγνομαι τινι*—συναναστρέφομαι τινά.—*Ἡσιόδος*· μεταγενέστερος τοῦ Ὀμήρου γεννηθεὶς κατὰ τὰ μέσα τοῦ Η΄ αἰῶνος π.Χ. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ *Θεογονία* καὶ ἡ *Ἔργα καὶ ἡμέραι*.—*ἐπὶ πόσω*—ἀντὶ πόσων χρημάτων ἢ ἄλλου ἀνταλλάγματος.—*ἐγὼ μὲν γὰρ*—ἐγὼ τοῦλάχιστον.

—*θέλω*—εἶμαι πρόθυμος.—*ἐπει ἔμοιγε καὶ αὐτῶ*—ἔπειτα καὶ εἰς ἔμὲ αὐτὸν βεβαίως.—*θαυμαστή*—τερπνή, εὐχάριστος.—*Παλαμήδης*· υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, βασιλέως τῆς Εὐβοίας, περίφημος διὰ τὴν ἀνδρείαν του, τὴν σοφίαν του καὶ τὴν ἐφευρετικότητά του. Ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν ἐφθόνει καὶ τὸν ἐμίσει, διότι ἀπεκαλύφθη ὑπ' αὐτοῦ προσποιούμενος τὸν παράφρονα, διὰ νὰ μὴ συνεκστρατεύσῃ εἰς τὴν Τροίαν, κατὰ τινὰ δὲ μεθομηρικὸν μῦθον τὸν κατηγόρησε ψευδῶς μετὰ τοῦ Διομήδους ἐπὶ συνεννοήσῃ μετὰ τῶν Τρώων καὶ προδοσίᾳ. Οἱ Ἕλληνες παροργισθέντες ἐφόνευσαν διὰ λιθοβολισμοῦ τὸν ἀτυχή Παλαμήδη.—*Αἴας*· βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος, υἱὸς τοῦ Τελαμῶνος, ἐξάδελφος τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ ἀνδρείοτατος μετ' αὐτὸν τῶν εἰς τὴν Τροίαν ἐκστρατευσάντων Ἑλλήνων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως ἡ Θέτις προέθηκε βραβεῖα τὰ ὄπλα τοῦ υἱοῦ της, τὰ ὁποῖα εἶχε κατασκευάσει ὁ Ἥφαιστος, εἰς τοὺς πρὸς τιμὴν αὐτοῦ γεγομένους ἀγῶνας. Οἱ Ἀτρεΐδαι ὅμως ἀπένειμαν τὰ ὄπλα εἰς τὸν Ὀδυσσεά, ὁ δὲ Αἴας παραφρονήσας ἀπὸ τὴν λύπην του ἐπέπεσε κατὰ τῶν ποιμνίων τοῦ στρατεύματος, καὶ ἔσφαξε τὰ πρόβατα νομίζων ὅτι σφάζει τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας. Συνελθὼν κατόπιν ἀπὸ τὴν μανίαν του καὶ μὴ ὑποφέρων τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς του ἠῤτοκτόνησε.—*οὐκ ἂν ἀηδὲς εἶη*· κατὰ λιτότητα, ἀντὶ ἡδιστον ἂν εἶη.—*τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαρόντα τὴν πολλὴν στρατιάν*—ἐννοεῖ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ὁποῖον δὲν ὀνομάζει ὡς πασίγνωστον.—*Σίσυφος*· υἱὸς τοῦ Αἰόλου, βασιλεὺς τῆς Κορίνθου. Ἐνεκα τῆς πανουργίας του καὶ τῆς ἀσεβείας του πρὸς τοὺς θεοὺς κατεδικάσθη εἰς τὸν Ἅδην νὰ κυλῆ πρὸς τὰ ἄνω ἐνὸς λόφου ὀγκώδη λίθον· μόλις ὅμως ἐφθανεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ὁ λίθος ἐξέφευγε τῶν χειρῶν του καὶ κατεκυλίετο εἰς τοὺς πρόποδας, ὁ δὲ Σίσυφος ἦτο ὑποχρεωμένος πάλιν νὰ τὸν ἀναβιβάσῃ καὶ τοῦτο ἐπανελαμβάνετο ἀτελευτήτως.—*ἀμήχανον ἂν εἶη εὐδαιμονίας*—*ἀμήχανος ἂν εἶη εὐδαιμονία*—θὰ εἶναι μεγάλη εὐδαιμονία.

Κεφ. 33

εὐελπις—ὁ ἔχων καλὰς ἐλπίδας, αἰσιόδοξος.—*ἐν τι τοῦτο*

διανοεῖσθαι τὸ τοῦτο ἐπεξηγήσεις τοῦ ἐν τι.—**διανοοῦμαι** ἐνταῦθα=νομίζω.—**τὰ τούτου πράγματα**=αἱ ὑποθέσεις του.—**ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου**=αὐτομάτως, μόνα των.—**ἀπηλλάχθαι πραγμάτων**=να εἶμαι ἀπηλλαγμένος ἐνοχλήσεων καὶ φροντίδων.—**οὐ ταύτη τῇ διανοίᾳ**=ὄχι μὲ αὐτὴν τὴν πρόθεσιν. Τὸ νόημα: Δὲν μὲ κατηγοροῦν καὶ δὲν μοῦ ἔδιδον καταδικαστικὴν ψῆφον γνωρίζοντες ὅτι δι' ἐμὲ πλέον ἦτο ὠφελιμώτερον ν' ἀποθάνω καὶ ν' ἀπαλλαγῶ τῶν ἐνοχλήσεων καὶ φροντίδων τῆς ζωῆς καὶ θέλοντες νὰ μοῦ κάμουν καλόν τι, ἀλλὰ θέλοντες καὶ νομίζοντες ὅτι μοῦ κάμουν κάτι κακόν.—**τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμψασθαι τοῦτο** δηλ. ἡ κακὴ πρόθεσις. Ὁ Σωκράτης νομίζει ὅτι εἶναι ἄξιον νὰ κατακρίνη τις καὶ τοὺς κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικαστὰς τοὺς καταδικάσαντας αὐτὸν μόνον διὰ τὴν κακὴν των πρόθεσιν.—**τοσόνδε**=τόσον μόνον.—**ἐπειδὴν ἠβήσωσι**=ὅταν ἐνηλικιωθῶσι κυρίως τὸ ῥῆμα **ἠβάω**—**ῶ** σημαίνει γίνομαι ἔφηβος. Ἐφηβοὶ ἐν Ἀθήναις ἐθεωροῦντο νομίμως οἱ εἰσελθόντες εἰς τὸ 16ον ἔτος τῆς ἡλικίας.—**ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι**=**ἀλλὰ παύομαι ὥρα γὰρ ἤδη ἀπιέναι**. Ταῦτα λέγει ὁ Σωκράτης ἰδὼν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πλέον, διὰ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸ δεσμοτήριον.—**ἀποθανομένω** ὁ Σωκράτης δὲν ἐθανατώθη ἀμέσως, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, διότι τὴν προηγουμένην τῆς καταδίκης του ἔτυχεν νὰ εἶναι ἐστεμμένη ἢ θεωρῆς ναῦς ἢ πεμπομένη κατ' ἔτος εἰς Δῆλον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Θησεύς εἶχεν ἀπαλλάξει τὰς Ἀθήνας τῆς σκληρᾶς ὑποχρεώσεως ν' ἀποστέλλουν κατ' ἔτος ἐπτὰ νέους καὶ ἐπτὰ νέας πρὸς τὸν Μινώταυρον τῆς Κρήτης. Διὰ νόμου δὲ ἀπγορευέτο ἡ ἐκτέλεσις θανατικῶν ποινῶν ἐν Ἀθήναις καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς εἰς Δῆλον θεωρίας, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς στέψεως τοῦ πλοίου μέχρι τῆς ἐπομένης τῆς ἐκ Δήλου ἐπιστροφῆς αὐτοῦ.

ΤΜΗΜΑ ΕΝΕΚΕΝ

ΚΩΝΣΤ. Ν. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Μ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

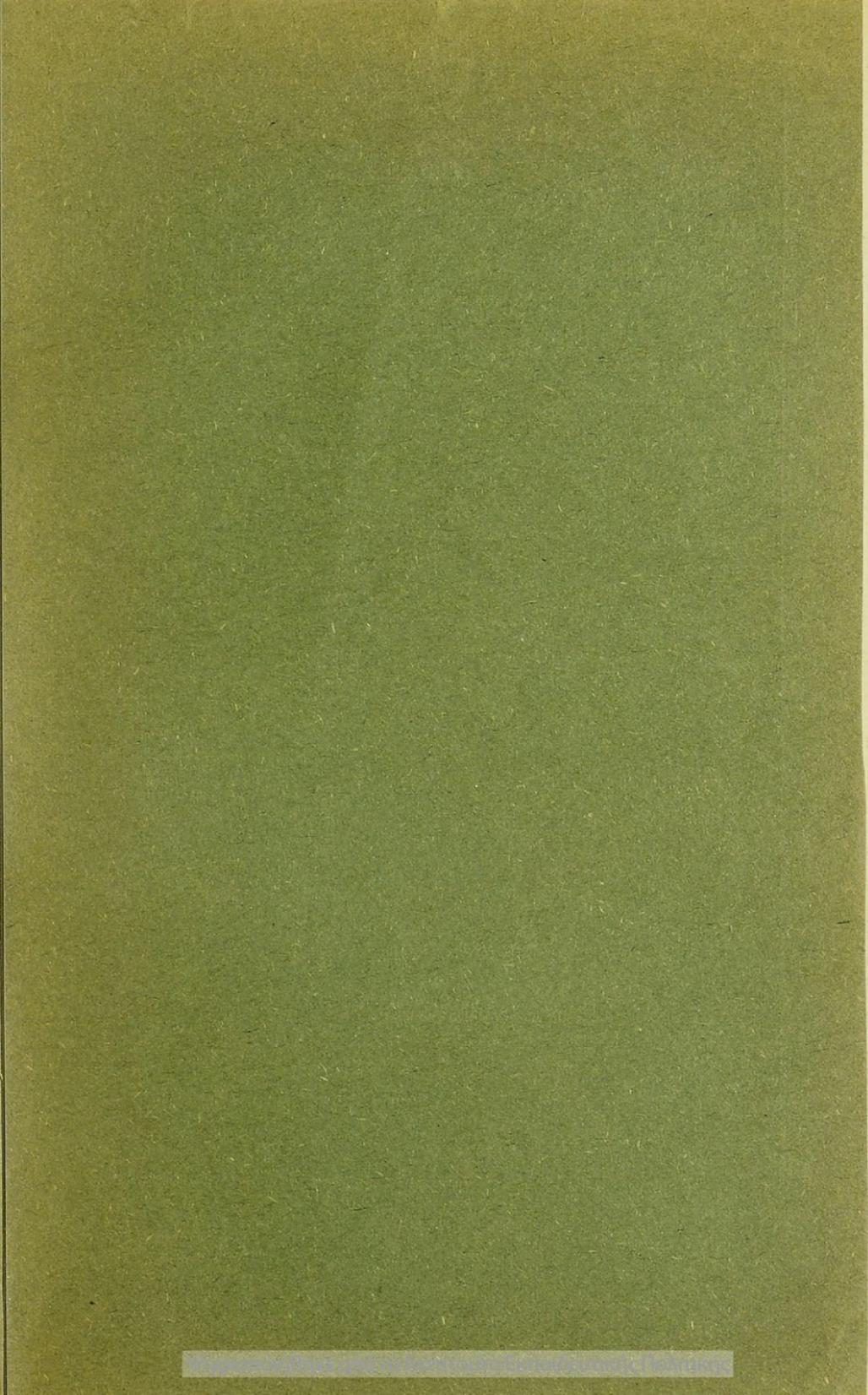

ΤΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ: ΘΕΟΔ. Α. ΚΟΥΚΟΥΡΑ

ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 60 - ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

1937

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ:

1) Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.—Ἐκλογαί.

2) Ἰσοκράτους Ἐπιστολαί πρὸς Φίλιππον.

3) Λυκούργου λόγος κατὰ Λεωκράτους.—Ἐκλογαί.

4) Ἡρόδοτος.—Ἐκλογαί.

5) Ξενοφῶντος Ἑλληνικά.—Βιβλ. Γ. καὶ Δ.—Ἐκλογαί.

6) Ἀπολλοδώρου Βιβλιοθήκη καὶ Αἰλιανοῦ Ποικίλη Ἱστορία.—Ἐκλογαί (Συνεργασία κ. Γ. Παπαιοκονόμου).

Ἄπαντα μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

7) Οἱ Ἐκθέσεις.—Εἰσήγησις στὸ Παιδαγωγικὸ Συνέδριον τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειας (11 Ἰουλίου 1936).

8) Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.—Μετάφρασις ἐπὶ Δημοτικῆ γλῶσσᾳ μετὰ εἰσαγωγή καὶ σημειώσεις.

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ:

1) Λεξικὸν ἀνωμάτων ῥημάτων καὶ ὀνομάτων (διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως).

2) Θουκυδίδου δημηγορίαι (μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων).

Η Cavallo ἔδωκεν. Ἡ μετα δὲ βούλη. Ἡ μετα
ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα
ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα
ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα δὲ ἀνέλε. Ἡ μετα

Ἀρπίας ἀτι, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,

Ἀρπίας ἀτι, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,
Ἰάνα ρεσ, Ἰάνα ρεσ, Ἰόαι Τερκία,